

Život i djelo sluge Božjega o. fra Ante Antića

Lalić, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:016558>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO – KATEHETSКИ STUDIJ

Lorena Lalić

ŽIVOT I DJELO SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA

DIPLOMSKI RAD

Predmet: *Kršćanska duhovnost*

Mentor: prof. dr. sc. Mladen Parlov

Split, kolovoz 2022.

SADRŽAJ

UVOD	3
1. LIK SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA.....	5
1.1. Olujni zavjet.....	6
1.2. Svećenik stranac.....	6
1.3. Davanje imena.....	8
1.4. Duhovni razvoj i karizma.....	9
2. DUHOVNI ŽIVOT SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA.....	12
2.1. Vjera u Presveto Trojstvo.....	13
2.1.1. Tajna grijeha.....	14
2.1.2. Tajna Utjelovljenja.....	14
2.1.3. Duh Sveti u procesu preobražaja čovjeka.....	15
2.1.4. Život u Božanskoj zajednici.....	16
2.2. Dar vidovitosti sluga Božjeg o. fra Ante Antića.....	17
2.3. Sluga Božji o. fra Ante Antić u službi caritasa.....	19
2.4. Sluga Božji o. fra Ante Antić ispovjednik i duhovni vođa.....	21
2.4.1. Glavne crte duhovnosti sluga Božjeg o. fra Ante Antića.....	25
2.5. Učitelj sluga Božji o. fra Ante Antić.....	28
2.5.1. Osnove odgoja i duhovna pedagogija sluga Božjeg o. fra Ante Antića.....	30
2.5.2. Blažena Djevica Marija u životu sluga Božjeg o. fra Ante Antića.....	31
2.5.3. Euharistija u životu sluga Božjeg o. fra Ante Antića.....	32
3. BAŠTINA SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA.....	33
3.1. Primjeri pisma koja je pisao sluga božji o. fra Ante Antić.....	35
3.2. Molitva za proglašenje o. fra Ante Antića blaženim.....	36
ZAKLJUČAK	37
BIBLIOGRAFIJA.....	39
SUMMARY.....	40

UVOD

Tema mog diplomskog rada je život i djelo sluge Božjega o. fra Ante Antića. Ovaj rad sastoji se od tri glavna dijela: Lik sluge Božjega o. fra Ante Antića, Duhovni život sluge Božjega o. fra Ante Antića i Baština sluge Božjega o. fra Ante Antića. U ovom radu dotaknuti ćemo se Antićeva osobna života, njegova osobna rasta u vjeri, njegove duhovnosti, njegove karizme i njegova nauka i njegove baštine.

U prvom dijelu koji nosi naslov *Lik sluge Božjega O. fra Ante Antića* ukratko ćemo nešto reći o njegovu osobnom životu, njegovom duhovnom razvoju i njegovoj karizmi. On se rodio u Prvić-Šepurinama, malom mjestu na otoku Prviću kod Šibenika, 16. travnja 1893. g, a umire 04. ožujka 1965. g. u Zagrebu. Otac mu se zvao Tome, a majka Tada r. Vlahov. Oni su ukupno imali desetero djece, a on je bio šesto dijete po redu. Dok je njegova Majka Tada bila trudna s njime, ona i njen suprug Tome, su se našli u smrtnoj opasnosti na malom čamcu u Šibenskom kanalu. Svjesni opasnosti pobješnjele oluje zavjetovali su se sv. Anti da će ako prežive i žena rodi sina nadjenuti mu ime Ante i poslati ga u svećenike. Kao dijete napredovao je u milosti, mudrosti i znanju. Bio je odličan učenik i ministrant. Nakon što je završio šest razreda osnovne škole u Zatonu odlazi u sjemenište. Godinu dana prije odlaska u sjemenište razbolio se od tuberkuloze koja ga je pratila cijeli život. Liječio se u Imotskom. Primljen je u sjemenište 1905. g. u Sinju, 1911. g. ulazi u novicijat na Visovcu; a redovničke zavjete položio je u Makarskoj gdje je vršio svoju službu. Zaređen je za svećenika 29. srpnja 1917. g. u Šibeniku. Bio je pomoćnik magistra klerika o. Petru Grabiću. Predavao je pastoralnu teologiju. Posljednjih deset godina, od 1956. g. do 1965. g. bio je ispovjednik i savjetnik u samostanu Gospe Lurdske u Zagrebu.

U drugom dijelu koji nosi naslov *Duhovan život sluge Božjeg o. fra Ante Antića* reći ćemo nešto o njegovoj duhovnosti, vjeri u Presveto Trojstvo, daru vidovitosti, njemu samome kao učitelju, njegovim uputama za bogoslužje, njegovoj pedagogiji i o njemu samome kao duhovniku. Živio je svetim i kreposnim životom čineći sve iz ljubavi prema Bogu i čovjeku. Osobito je bio osjetljiv za nevolje ljudi koji su bili u potrebi. Pazio je da ne bude pogaženo ljudsko dostojanstvo. Prema svima je bio pažljiv. Trudio se organizirati ljetovanja obitelji s brojnom djecom, brinuo se za siromašne studente, a ponekad je znao prositi za potrebite. Na srcu mu je bio cijeli čovjek.

U trećem dijelu koji nosi naslov *Baština sluge Božjeg o. fra Ante Antića reći* ćemo nešto o pisanoj ostavštini sluga Božjeg o. fra Ante Antića u obliku pisama i iznijet ćemo neka pisma koje je pisao.

Želja nam je da ovaj rad bude doprinos boljem poznavanju Božjeg o. fra Ante Antića, kao i da se čim prije dovrši postupak njegove beatifikacije. Otvoren je postupak za beatifikaciju o. fra Ante Antića pod predsjedanjem zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Franje Kuharića u subotu 17. Studenoga 1984. g. u prostorijama Nadbiskupskoga dvora u Zagrebu. Završen je nadbiskupijski dio postupka za beatifikaciju 8. svibnja 1995. g., a spisi nadbiskupijskoga dijela postupka obuhvaćaju 13.890 stranica. Pri Kongregaciji za kauze svetaca u Rimu 31. svibnja 1995. g. otvorena je kauza za beatifikaciju. Po zagovoru o. fra Ante Antića otvoren je kanonski postupak o čudesnome ozdravljenju 16. listopada 1998. g. u Zagrebu, a biskupijski dio tog procesa završen je 2000. g. također u Zagrebu i iste godine predan je Kongregaciji za kauze svetaca za daljnje postupanje, a ona je izdala dekret o herojskim krjepostima sluga Božjega o. fra Ante Antića 5. svibnja 2015. g. i time ga je priznala Čudesnim slugom Božjim.

Ključni pojmovi: duhovni rast, karizma, vjera u presveto trojstvo, euharistija, štovanje Blažene Djevice Marije, dar vidovitosti, lik učitelja i duhovnika, pismena ostavština

Fra Ante Antić, zagledan u vječnost...

<https://www.franjevci-split.hr/sluga-bozji-o-fra-ante-antic/>

1. LIK SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA

O. fra Ante Antić rodio se u Prvić-Šepurinama, malom mjestu na otoku Prviću kod Šibenika, 16. travnja 1893. g., od oca Tome Antića i majke Tade r. Vlahov koji su imali desetero djece, a Ante im je bio šesto dijete. Živjeli su u neimaštini i siromaštvu. Sakrament krštenja primio je 8. svibnja 1893., u župnoj crkvi sv. Jelene. Zvao se Ante Marko: prvo ime Ante dobio je iz zavjeta roditelja u čast sv. Antunu Padovanskom, a drugo ime Marko dobio je u spomen na prvo dijete koje je umrlo u prvoj godini rođenja. Osnovnu školu pohađao je u Zatonu kod Šibenika od 1899. g. do 1905. g. Po završetku osnovne škole, 1905. g., primljen je u Franjevačko sjemenište u Sinju te tamo pohađa i završava gimnaziju.

Novicijat započinje na otoku Visovcu 17. rujna 1911. g., a godinu dana kasnije, 17. rujna 1912. g., na Visovcu u ruke provincijala fra Karla Eterovića polaže jednostavne redovničke zavjete i dobiva redovničko ime fra Ante. Odlazi na studij filozofije na Franjevačko učilištu u Zaostrogu, od 1912. g. do 1914. g., a teologiju studira na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj od 1914. g. do 1918. g. Zaređen je za svećenika 29. srpnja 1917. g. u crkvi sv. Lovre u Šibeniku po rukopoloženju tadašnjega šibenskoga biskupa Luke Pappafave. Kako nije navršio ni dvadeset i četiri godine, biskup Luka Pappafave mu daje otpust od nedostatka kanonske dobi. Mladu misu slavi 5. kolovoza 1917. g. u Zatonu na blagdan Gospe Snježne. Nakon ređenja 1917. g. imenovan je za službu podmagistra, pomoćnika odgojitelja bogoslova Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u Zaostrogu, a magistar je bio fra Petar Grabić. Godine 1919. postaje učiteljem novaka na Visovcu, a 1925. g. imenovan je za magistra bogoslova i tu je službu vršio sve do 1956. g. (u Makarskoj od 1925. g. do 1946. g. i u Zagrebu od 1946. g. do 1956.). Kroz to razdoblje svoje slobodno vrijeme posvećivao je molitvi, služenju u sakramentu pokore, pisao duhovna pisma i nagovore, predvodio duhovne vježbe svećenicima i redovnicama i bio duhovni vođa mnogim vjernicima laicima. Svakog dana se ispovijedao pred bilo kojim svećenikom, a zadnji put javno se ispovjedio u Zagrebu pred provincijalom i pred svom samostanskom braćom.

Bio je odličan učenik, ministrant i bio je vidovit. Godinu dana prije odlaska u sjemenište razbolio se od tuberkuloze koja ga je pratila cijeli život.¹ Živio je svetim i kreposnim životom čineći sve iz ljubavi prema Bogu i čovjeku. Osobito je bio osjetljiv za nevolje ljudi

¹Usp. Živko Kustić, *Tješitelj čudotvorni. Životni put čudesnoga sluga Božjega fra Ante Antića*, Vicepostulatura sluga Božjega o. fra Ante Antića, Zagreb, 2022., 134.

koji su bili u potrebi. Bio je čovjek duboke vjere. Vjernik je križa i sakramenta euharistije. Veliku pobožnost gaji prema Blaženoj Djevici Mariji. Umire na glasu svetosti u Zagrebu 4. ožujka 1965. g. u 12.40 sati, u samostanu Majke Božje Lurdske. Pokopan je 8. ožujka 1965. g. na groblju Mirogoj u Zagrebu. Tijelo mu je preneseno 15. prosinca 1970. g. s Mirogoja u kriptu Majke Božje Lurdske.²

1.1. Olujni zavjet

Prije nego što se o. fra Ante Antić rodio s njim se nešto sudbonosno dogodilo. Njegova majka Tade dok ga je nosila u utrobi našla se u smrtnoj opasnosti na moru. Nju i njezina supruga Tomu na moru na izlazu iz šibenske luke između Zatona i otoka Prvića iznenadila je i zatekla snažna oluja. Bila je to prava pogibelj za malu lađu u kakvoj su se nalazili. Tome se prepao za svoju ženu Tadu i dijete jer i da se lađa ne prevrne strah koji bi izazvao stres bi mogao nauditi djetetu. To bi im bilo šesto dijete i jako su ga željeli. U tom trenutku Tome se pomoli sv. Antunu Padovanskom: "Sv. Ante, daj da dođemo sretno kući i da mi žena rodi sina; ako nas uslišiš nadjenut ćemo malome ime Ante i dat ćemo ga za svećenika."³ Oni su ga predali Bogu, a ako bude volja Božja neka ga Bog pozove u svećenike. Preživjeli su oluju, a dječak se rodio 16. travnja 1893. g. u Prvić-Šepurini, malom mjestu na otoku Prviću, tu je i ishodište Antićevih. Mali je Ante kršten u Šepurinama 18. svibnja 1893. g, u crkvi sv. Jelene, a živio je u Zatonu jer su tamo tada bili bolji uvjeti za život.

Bog je uslišio Tominu i Tadinu molitvu i Antu je pozvao za svećenika. Jednom se u Zatonu pojavio čovjek odjeven poput Padovanca, franjevac iz reda manje braće, provincije Presvetog Otkupitelja, sličio je sv. Antunu Padovanskom, i držao je misu, a to je privuklo dječaka Antu. Došao je majci i izrazio želju da želi biti kao onaj svećenik koji je držao misu. Tada mu je bilo jedanaest godina, i prošlo je pet godina od smrti njegova oca. Majci je tada srce zaigralo od radosti i shvatila je da ga ne gubi već dobiva.

1.2. Svećenik stranac

Sveti Ante Padovanski veoma je čašćeni svetac. Živio je u 13. stoljeću. Rođen je u Lisabonu u Portugalu, a djelovao je u Padovi gdje je i pokopan. Naš pobožni svijet smatra ga trajno i pozorno nazočnim gdje god ga čovjek u nevolji zaziva. Taj svetac zapravo je ljudima

² Usp. Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, 134.

³ Usp. Isto, 15.

drago iskazivanje Božje nazočnosti i Božje skrbi za čovjeka. Vjernici znaju da je Bog svemoguć i svugdje nazočan i da sve može sam, bez svetaca, ali zar nije ljepše i draže da iz ljubavi za ljude zapošljava i ljude koji su se posebno iskazali i sad s njime, Bogom, zauvijek žive? Vjernici smatraju da je tako i Bog zaposlio sv. Antu Padovanskog da de zajedno s njime skrbi za ljude u velikim, a osobito u svakidašnjim nevoljama. Kada čovjek nešto izgubi u pomoć zazove sv. Antu i svi se hvale da onda mnogo brže nađu izgubljeno. Ante, dakle, sluša i ozbiljno shvaća. Stoga, tko mu u stisci nešto obeća, tko mu se zavjetuje, mora zavjet ozbiljno shvatiti. Sa sv. Antom nema šale. Nije osjetljiv, Bože sačuvaj! Samo sve veoma ozbiljno shvaća. Tako je veoma ozbiljno shvatio i onaj olujni zavjet Tome i Tade Antić.⁴

Jednog je dana sv. Ante došao po svoje. U Zatonu se pojavio čovjek odjeven poput Padovanca, franjevac iz Reda manje braće, Provincije Presvetog Otkupitelja, to je ona snažna redovnička zajednica što joj je glava u provincijalatu u Splitu na Dobrom, a srce u svetištu Gospe Sinjske, i održao svetu misu. Nakon nekog vremena mali Ante je izrazio svojoj majci Tadi želju da bi on htio biti kao onaj strani svećenik koji je bio održao misu. Majka Tada nije ništa ispitala niti se dvoumila niti je išta prigovarala na Antinu želju. Znala je da je sv. Ante došao po svoje, po ono što mu je bilo obećano u onoj oluji pred njegovom kapelicom na grebenu. Poslao je svoga svećenika, svoju sliku i priliku, i iznutra je progovorio dječakovu srcu.

Ne možemo ni zamisliti kako se mali Ante tada osjećao i što je sve proživljavao unutar sebe. Bilo mu je jedanaest godina. Otac mu je umro prije pet godina od tog događaja kada je u mjesto došao strani svećenik, umire u četrdesetoj godini života, ne zna se točno od čega, ali od dobra nije. Živjeli su u siromaštvu i neimaštini i Tome je teško fizički radio pa se smatra da je to uzrok njegove smrti. Na sina Antu malo je mogao utjecati. Siromašna kuća nije se od zemaljskog oca naužila jake zaštite. Ni Otac nebeski nije se baš iskazivao prepoznatljivom skrbi. Ispod trulog drvenog poda u obiteljskoj kući je probijala morska voda. Djeca su se radala i umirala. Marko, Kata, Marija i Tomica su umrli u prvoj godini života. Marija Eufemija doživjela je šestu, Genoveva devetnaestu, Ivan dvadeset i šestu godinu života, a samo će troje njih doživjeti priličnu dob: Ante, zvan Marko doživjet će sedamdeset i drugu, Lovre sedamdeset i petu, a Iva sedamdeset i osmu godinu života. Sve je u toj obitelji bilo nesigurno i prolazno. Ni bogatstva, ni zdravlja, ni ugleda u selu. Samo divna, plemenita i pouzdana majka.

⁴ Usp. Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, 19.

Postavlja se pitanje dali je li Bog već tada, kao nebeski Otac, u dječakovoj svijesti nadomjestio nedostatak nazočnosti zemaljskoga oca ili mu je usred svijeta prožeta patnjom postao mnogo bliži u liku raspetoga Sina? Redovito se događa i jedno i drugo. U svim primorskim župama snažno je bilo štovanje Propetoga. Pobožnosti Velikoga tjedna u srca vjernika su utiskivala tešku sudbinu Boga supatnika. Potresan *Gospin plač* pjevao se po crkvama i po domovima. Bog nije bio jamac sigurnosti već je pozivao na križni put. Ipak, iza Propetoga naziralo se lice Očevo, onoga koji ne žuri, na plaća svake subote, ali neće ni kasniti. Gospino pak lice na oltaru koji se nalazio u župnoj crkvi bilo je jamstvo da i Bog veoma drži do Majke, kao što se mali Ante divio svojoj samohranj majci. Tako je drevno katoličko štovanje nebeskoga Oca, raspetoga Sina i najvjernije Majke ucjepljivalo dječakovu svakodnevnicu u dramatičnu sigurnost nebeskoga svijeta.

Dječak Ante je gotovo svakodnevno ministrirao: zajedno sa župnikom najbliže sudjelovao u otajstvenom događanju Isusove smrti i uskrsnuća pod prilikama kruha i vina. Zanimljivo je da Ante nije poželio postati biskupijski svećenik kao što je bio njihov župnik don Vica, a čim se pojavio furešti pop odmah se u njemu probudilo zvanje. Sasvim je uredu da jedanaestogodišnjak zaželi zaviriti iza ruba obzorja u nepoznato, u nepoznate svjetove. Kod njega je taj odlazak morao biti ipak vjeran majci. Otići za Isusom ne znači odmaknuti se već postati još bliži svojim, osobito njoj, majci. Njegova majka Tade znala je da ga ne gubi već zauvijek dobiva stoga ga je radosno darovala.

U ono doba mnogo se dječaka javilo za Franjevačko sjemenište u Sinju. Te ga godine nisu mogli primiti te je o. fra Ante Antić završio šesti razred osnovne škole u Zatonu zatim se na jesen 1905. g. našao u raspjevanom Gospinu Sinju. Našao je majku Mariju i majku Provinciju. Tada nije znao reći što se događa, a zbilje se neopozivo. Majka Provincija je veliko muško bratstvo koje u sebi zadrži očinsku ozbiljnost i majčinsku skrb za svakog pojedinca. Provincija je sigurnost i stalnost u tijeku promjena. Postavši tako furešt o. fra Ante Antić se našao i postao svoj i više nego ikada postao je blizak svojim. Podijelio je sudbinu južnohrvatskih franjevac.⁵

1.3. Davanje imena

Godine 1911., prije ulaska u novicijat i primanja redovničkog odijela, svaki je novak trebao, kako to biva u redovničkim zajednicama, dobiti novo ime. Učitelj novaka, o. Dane, te

⁵ Usp. Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, 21.

godine nije sam htio određivati imena, kako to inače biva običaj, ali htio je da se jedan od novaka zove Ante po svetom Anti, ali neka odredi Providnost. Novaci su pred njime izvlačili listiće s novim imenima. Naš novak Ante izvukao je listić na kojem je pisalo ime Ante. Učitelj je primijetio da to nije u redu jer ulaskom u red novak postaje novi čovjek pa mu treba i novo ime, ne isto, staro. Stoga, Ante je ponovno trebao izvlačiti listić s imenom i ponovno je izvukao isti i još jednom tako, dakle, tri puta je izvlačio listić i uvijek bi izvukao isti gdje je pisalo ime Ante. O. Dane je shvatio da to nije slučajnost i dopustio je da se novak, franjevac iz Zatona za cijeli život zove onako kako se zove od krštenja: Ante. Uostalom, to je od početka bilo ime olujnog zavjeta.⁶

1.4. Duhovni razvoj i karizma

Za proroka Jeremiju zapisano je da ga je Bog odabrao već od krila majčina, a nešto slično bi se moglo reći i za o. fra Antu Antića. Bog je s njim imao poseban plan, pozvao ga je i povjerio mu posebnu zadaću. Postavio ga je za proroka da bude glasnik Njegove milosrdne ljubavi. Znao je da ta zadaća nadilazi njegove snage, ali ipak je odlučio slijediti taj Božji poziv. Poput proroka Jeremije Bog mu je bio na pomoći. Bio je s njim i obdario ga darom čitanja srdaca u kojima je pripremao dolazak Gospodnji. Nastojao se suobličiti Isusu Kristu. U molitvi i kontemplaciji živio je u zajedništvu s Isusom Kristom. U to je zajedništvo nastojao privući i druge, a to je činio pismima pisana srcem. On je jedna je od najzanimljivijih osoba hrvatske Katoličke Crkve u dvadesetom stoljeću.

On je duboko ukorijenjen u Bogu, darovan je Bogu. Bio je duhovni prijatelj, po njemu Bog pomaže ljudima, osjeti se Božja nazočnost u službi čovjeka, otvorenost pred licem Božjim. Znao je saslušati bližnjega i dati dragocjene i dalekovidne savjete, kao da vidi budućnost. Veoma dobro poznaje Sveto pismo. Čovjek je duboke vjere. Živi cjelovitu vjeru Crkve, zna što je istina i bit stvari. Vjernik je križa i euharistije, hranio se sakramentalnim životom, posebnu važnost daje euharistiji i također posebnu i veliku pobožnost gaji prema Blaženoj Djevici Mariji, uvijek je u Marijinu društvu. Dugo i često moli pred likom Isusove majke Marije – Čudotvorne Gospe Sinjske. Gledao bi u njezin lik i s njome bi razgovarao kao da je živa. Jednom se u šetnji iznad izvora Gorućice naglo uspeo na stablo i u krošnji zapjevao Gospinu pjesmu. To nije namjeravao napraviti, ali dogodilo se nadahnuće kojem nije mogao odoljeti,

⁶ Usp. Isto, 34.

također gaji pobožnost prema svecima, a ponajviše prema sv. Josipu. Vjerovao je u moć molitve.

Svega se odrekao da bi znao cijeniti i najmanji dar i trudio se trajno darivati. Nije se vezivao ni uz koju osobu da bi se mogao jednako posvetiti pojedinoj osobi kao da mu je ona jedina briga, veliki broj ljudi su dolazili kod njega da im pomogne. Uronjen je u svakodnevnicu života ljudi da bi im bio svjedokom i na pomoći braći da je snagom Duha moguće živjeti zahtjevnost evanđelja.⁷

Kao đak i student imao vrlo dobre ocjene, ali nije se isticao pa profesori od njega nisu mnogo očekivali, ali njegovi vršnjaci prepoznaju da se on već bio zaputio nekim osobitim putem. Od malena je sve shvaćao ozbiljno. Znao se potući, impulzivno reagirati i udarati, miješali su mu se temperamenti i mijenjali se kako je duhovno rastao i sazrijevao. Najprije je bio sangvinik, zatim kolerik i na kraju flegmatik. No zna se da se ćud ne mijenja. Doista je bio sangvinik i kolerik: neposredan i nagao, žestok i nepopustljiv, ali ubrzo je uspio postati svoj gospodar, vladati svojim ćudi tako da je djelovao flegmatično, opušteno i nekako ravnodušno, kao da ga ništa ne može uzrujati. Držao se izjave koja je glasila: „Ispeci pa reci, da za svaku možeš odgovarati, da se ni za koju ne moraš pokajati što ti je izletjela i pritom treba paziti da drugoga ne uznemiriš da ne ispadne kako vičeš zato što ni sam sebi dovoljno ne vjeruješ“. O. fra Ante Antić se u tome tako dobro i brzo izvježbao.

On je bio čovjek Božje ljubavi, potpuni kršćanin zahvaćen Božjom ljubavi. Ljubio je svakoga čovjeka. Potpuno se predao svome svećeničkom i redovničkom pozivu. Tipičan je predstavnik najboljih franjevac koji su bili zaljubljeni u Isusa Krista i Crkvu, založeni za čovjekovo otkupljenje, davali svjedočanstvo kako hijerarhijsko svećeništvo nije posredništvo koje otuđuje već naprotiv ono je služenje koje povezuje čovjeka i narod s Bogom i time ostvaruju bit Kristova poslanja koji je svojim križem razderao hramski zastor života. Prije ulaska u novicijat otišao je na liječničkim pregled koji je svaki kandidat trebao napraviti i otkrio je da ima tuberkulozu. Savjetnici provincije vrlo su ozbiljno zaključili da ga treba primiti. Smatrali su da ako i mora umrijeti neka umre među njima jer je jako dobar kandidat.⁸

Cijeli dan je ispovijedao, od rana jutra pa sve do večeri, dijelio savjete i pisao brojna pisma. Resila ga je duboka poniznost i veliko poštovanje prema svakom čovjeku s kojim se

⁷ Usp. Neda Hrčko Damić, *Naš dobri fra Ante*, Zagreb, 1971., 57.

⁸ Usp. Ante Katalinić, *Dobri otac Antić. Treptaji srca među tvornicama*, Split, 1967., 33.

susreo. Postao je veoma strpljiv i znao je slušati i ulijevao je povjerenje. Pomno je slušao sve koji su mu se obraćali, sve njihove teškoće, terete što su imali na srcu i na savjesti. U njemu na čudan način su se susretali blagost dobrote i odlučna zauzetost za dobro, stoga nema nimalo sumnje da je sav usmjeren k dobru, posebice da želi sreću i dobro onoga tko je k njemu došao. Na tom povjerenju i moralnom sigurnošću i ispravnošću savjeta i zahtjeva gradi svoj autoritet. Imao je veliki dar savjeta. O tom svjedoči brojnost i raznolikost posjetitelja, a govorilo se da su neki od tih posjetitelja bili pravoslavci, muslimani i ateisti.

Živio je mističnim životom nekoj mjeri. Budući da je o njemu otvoren dijecezanski proces za beatifikaciju. Dokazuje da je živio mističnim životom vidimo u njegovu zanimanju za mističnim životom, načinima na kojima je vodio duše, izjavama svjedoka, njegovim vlastitim izjavama i pismima. Najviše dvije godine prije svoje smrti duboko se nalazi u predjelima mističnog života. Put koji slijedi u mističnom životu je sam Isus Krist. To je put koji se treba prevaliti da se dođe do sjedinjenja s Bogom, Krist kao posrednik. Isus Krist je jednom izjavio: “Izišao sam od Oca i došao sam na svijet. Sada ostavljam svijet i idem k Ocu“ (Iv 16,27-28). “Ići k Ocu“ znači ići u zagrljaj Očev, u onu viziju Oca po kojoj se Sin najviše sjedinjuje s Ocem u Duhu Svetome. Jedan od dokaza da je živio mističnim životom je odcjepljenje od svih stvari, tj. lišio se i odrekao svega, napustio ovozemaljska bića, postao slobodan od navezanosti na svijet, prekinuo veze s osjetnim užicima i slično.

On nam i sam svjedoči o svome mističnom životu, posebno za dvije posljednje godine svojega života. Stoga ne treba dovoditi svjedoke i dokazivati da je mistično živio. Evo tog svjedočanstva: “Htio bih živjeti u neprestanoj sabranosti pred njim, u njemu i zajedno s njime, s Isusom u Bogu. Mogu priznati da mi on to i daje, ali osjećam, da to mora biti veće, savršenije, potpunije, neprestano.“⁹ Ovo je svjedočanstvo iz 1963., dakle dvije godine prije smrti. U godini smrti piše: “Ovih dana, dok sam kod priprave za svetu pričest čitao III. poglavlje sedmog stana, *Giá abbiamo detto che la farfaletta sua è morta con gran gioia d'ever finalmente provato riposo, perchè vive in Lei Christo*, što znači: Sad je, dakle, ovaj leptirić umro već s prevelikom radošću, jer je našao mir i u njemu živi Krist.“¹⁰ Što reći o ovim svjedočanstvima? Jedno je sigurno, a to je da se on pred smrt izričito identificira s mističnim doživljajima. On je zaboravio samog sebe te mu se čini da više ne opstoji, sav je u tom “da unapređuje Božju čast koliko još može, u njemu se pojavila silna želja da trpi, rado bi se odrekao milosti što mu dijeli njegovo

⁹ Usp. Ladislav Marković, *Zaljubljenik sakramenta pomirenja*, Vicepostulatura, Zagreb, 1980., 16.

¹⁰ Usp. Isto, 17.

Veličanstvo da ih udijeli progoniteljima i grešnicima, samo da ne vrijeđaju našega Gospodina, ne želi više naslada i časti, živi uvelike odijeljen od svega, u njemu nema nikakvih unutarnjih nemira, u njemu je jedino ljubav i želja da proslavi što više Boga u sebi i drugima. Ovo je unutarnji opis njegova mističnog stanja u duši.¹¹

2. DUHOVNI ŽIVOT SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA

On je živio svetim i kreposnim životom čineći sve iz ljubavi prema Bogu i čovjeku. Osobito je bio osjetljiv za nevolje ljudi koji su bili u potrebi. Pazio je da ne bude pogaženo ljudsko dostojanstvo. Prema svima je bio pažljiv. Trudio se organizirati ljetovanja obitelji s brojnom djecom, brinuo se za siromašne studente, a ponekad je znao prositi za potrebite. Na srcu mu je bio cijeli čovjek. Želja mu je bila preobraziti se u Krista. Umire 04. ožujka 1965. g., u 12,30 sati. Ležao je u lijesu četiri dana i nikakav se zadah nije osjetio. Prenijeli su ga s groblja u srce grada, u crkvu, da bi im bio što bliže, da na njegovom grobu mogu izgovarati svoje želje, da mu se utječu. Smatrali su da liječi bolesti kojima nema lijeka, smiruje dušu koja je pred živčanim slomom ili je pred psihijatriju. Inače je rješavao stambena pitanja, neprilike oko upisa na fakultete i druge škole, zdravstvenu i socijalnu skrb u gradu, probleme godišnjih odmora za siromašne, studente i roditelje s brojnom djecom, pitanja profesionalne orijentacije, bračnog savjetovališta, a sve to ponajviše za siromahe, za ljude s ruba društva, za marginalizirane, za one kojima nitko ništa ne jamči. Sve je to radio, a nije imao nikakav politički utjecaj, niti vlastiti novac. Bio je opasan konopcem s tri oštra uzla, tj. bio je član Reda Manje braće, fratar, katolički svećenik.¹²

On je bio Božji čovjek. Čovjek koji je umro na glasu svetosti. On smatra da duhovni život i duhovni napredak ovise o molitvi, razmatranju i sabranosti. On za molitvu kaže da je ona poput duhovnih pluća kojima duša diše stoga je puno vremena i brižljivosti posvetio poukama o molitvi pa čak i samoj tehnici moljenja, naročito u bogoslužju. Također potiče na pobožnije moljenje časoslova.¹³ On također izlazi u svijet, nije zatvoren u samostanu, zatim

¹¹ Usp. N. Hrčko Damić, *Naš dobri fra Ante*, Zagreb, 1971.

¹² Usp. Vicko Kapitanović, *O pojavi tiska kod franjevaca*, Franjevački apostolat, Zagreb, 57-58.

¹³ Usp. Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, 65.

ima dar vidovitosti, od njega se ne može ništa sakriti, ima dar poznavanja duše; mnogima je rekao njihove najosobnije tajne.

Razlikuje između pravoga kajanja i potištenosti poslije pogreške. Vjernik se kaje bez potištenosti, bez ljutnje na sebe. Žao mu je što se iznevjerio, a ne grize se zbog toga što se pokazao slabim, što se ponizio u svojim i tuđim očima. Potištenost nakon pogreške i neuspjeha pravi je znak oholog sebeljublja dok je skrušeno kajanje znak ljubavi prema Bogu, a ona sva žalost ne postaje grižnja. Bio je čovjek izvanredne osjetljivosti i osjećajnosti da je po naravi težio prijaznom i nježnom drugovanju s ljudima. On je bio vrlo svjestan stoga. Evo kako piše u jednom zapisu o sebi: “Osjetnost – nježnost - to je moja naravno sklonost, koja - ako se ne bi podlagala razumu pogoduje nečistoći i jako je pogibeljna... Svake nježne riječi čuvat ću se, pa i u svetoj ispovjedi. Izbjegavati svaku sklonost ili simpatiju. Ako to kod drugoga opazim, slijedit ću svoj put i preko toga prelaziti... Neću nigda tražiti da me tko ikad pa bilo u najvećim mukama, sažaljuje, da za te muke zna. Neću ih nikome kazivati, željet ću da drugi sa mnom postupe onako kako Svemogući Bog pripusti i hoće.”¹⁴

On po naravi kao poglavar i odgojitelj je bio nježno blag. Evo prevažnog pravila koje je napisao: “Nikad ne smijem dopustiti da moja blagost i popustljivost bude drugome na štetu ili na raspuštanje rada i discipline. Sklonost na popuštanje, osobito prema sebi trebam nadvladati i biti sa sobom strog. S drugima blag, ali vazda tražeći da se čuva poštenje i vrši dužnost.”¹⁵

2.1. Vjera u Presveto Trojstvo

Presveto Trojstvo smatra neshvatljivim otajstvom. Vidi ono najbitnije za čovjeka na njegovu duhovnom putu. Smatra ga najvećom tajnom naše vjere. To Otajstvo je toliko uzvišeno i nama blizu kao nijedno drugo. Sveti Pavao kaže da se u njemu krećemo, jesmo i živimo. Sve radimo od jutra do mraka u ime Presvetog Trojstva. Isus kaže da tko njega ljubi i drži do njegovih riječi, on i Otac njegov k njemu ćemo doći i kod njega će se nastaniti. Ljubav je Božja po Duhu Svetom koji stanuje u nama i razlivena u srcima našim. U tom svetom jedinstvu mora svršiti naš duhovni život. Sveti sakramenti, svete molitve, križi, vršenje naših duhovnosti uvode nas u život u Presvetom Trojstvu. Izvorište Božje objave je zajednica Presvete Trojice, odakle ljubavlju Očevom Utjelovljena Riječ ulazi u našu povijest i po dovršenju djela spasenja šalje nam Duha Svetoga posvetitelja. Zahvaćen tom tajnom on svo svoje razmišljanje svodi na

¹⁴ Isto, 67.

¹⁵ Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni*, 68.

otkrivanje i krčenje puta kako da čovjek koji je ranjen Adamovim grijehom i posljedicama toga grijeha, ali i otkupljen Krvlju Kristovom, upravo na toj startnoj glavnici koju je primio na krštenju, prisprije u zajednicu Presvete Trojice. Kao duhovnog čovjeka Sluge Božjega u prvom redu zaokuplja taj uzlazni put obogočovječenja na kojem Presveto Trojstvo predstavlja egzistencijalni *topos* duhovnosti Sluge Božjega.¹⁶ Daljnjim razlaganjem progovorit ćemo o osnovnim postajama toga hoda.

2.1.1. Tajna grijeha

Grijeh, ta tužna baština naših praroditelja sa svim posljedicama koje se očituju u čovjekovoj mašti, razumu, volji i srcu, konstanta je koju on stalno ima u vidu. Mi se krštenjem oslobađamo te praroditeljske krivnje primajući milost zaslugama Kristovim, ali u nama i dalje ostaju zle posljedice, požuda tijela, požuda očiju i oholost života stoga je naša narav podložna zlim stanjima i promjenama. Ova neuredna stanja pogađaju vitalne organe našeg nutarnjeg čovjeka, a to su: intelekt, mašta, volja i srce. On smatra da uvijek treba promatrati cijelog čovjeka, bilo griješnika, ako slijedi grešan put, bilo opravdanog, ako slijedi put milosti. Stoga toliko pažnje posvećuje uvjeravanju da je na duhovnom putu nužno upoznati to svoje grješno stanje i s njim ići u borbu asketskim vježbama i naporom.¹⁷

2.1.2. Tajna Utjelovljenja

Utjelovljenje je prvi razlog našega uspinjanja prema Bogu. Isus Krist je utjelovljenjem preuzeo uzvišenu misiju našega otkupljenja. On smatra zvanjem Isusa Krista među ljudima. Isus Krist svjestan svog poslanja vršio ga je sa svim predanjem svoga duha i svoga srca stoga od njega ne odstupa radi nikakvih poteškoća, zapreka ili pogibelji. Snagu je crpio iz neiscrpljivog izvora njegove Božanske ljubavi. Toliko je ljubio svoga nebeskog Oca, Njegovu slavu i čast i ljubio je nas, naše dobro i spasenje da je predao sama sebe za nas. Iz ove jedine i prave ljubavi Isus Krist je postao čovjekom, uzeo je na sebe sve ljudske nevolje, trpio je siromaštvo, progonstvo, prezir i najsramotniju smrt. On kenozi navodi kao sržni pojam utjelovljenja Isusa Krista služeći se riječima apostola Pavla koje glase: “Poništi sam sebe“ (Fil, 2,6-7). Ovim neiskazanim činom dragi Bog ulazi u povijest čovječanstva i Sin Božji ima svoju povijest. Ovdje se posebno zrcali ljubav Božja. Za Antića Isusova je kenoza osobni dar

¹⁶ Usp. Natko Faranetić, *Svjetlo u tami*, Split, 1969.

¹⁷ Usp. *Dobri otac Antić. Glasilo Vicepostulature sluge Božjeg o. Ante Antića*, 1 (1971.).

Uskrsloga, njegova oporuka: *Veni sequere me*, Dajem Ti svoje poništenje u Utjelovljenju... To ti je moj dar, moj testament na mom odlasku i povratku k Ocu na dan moga Uzašašća.¹⁸

Utjelovljenje razumije kao konkretnu Božju prisutnost u osobnoj povijesti Isusa Krista koja je paralelna s našom i to je temelj je njegova paralelnog pristupa našoj osobnoj povijesti. Riječ je, dakle, o dvije kenoze, Kristovoj i našoj. Isus Krist kao oruđe svoga poništenja nudi križ, trpljenje, žrtvu na križu u perspektivi uskrsnuća. Antić kao osnovne teološke-asketske elemente poništenja navodi: duhovno odcjepljenje, duhovno djetinjstvo, duhovno pounutarnjenje i svetu ljubav. Svima koji ga poznaju poznato je koliko je isticao nutarnju borbu, asketske vježbe, ukratko ljudski napor u izgradnji duhovnog čovjeka. Želio je time staviti u pogon vitalne sile našega nutarnjeg čovjeka koje su pogođene grijehom da rade na svome preobraženju.¹⁹

2.1.3. Duh Sveti u procesu preobražaja čovjeka

Duh Sveti je bio na djelu u procesu silaska Božje Riječi u našu ljudsku narav, prisutan je u sakramentalnim znakovima prisutnosti Isusa Krista i taj isti Duh Sveti djelatni je pokretač i vođa na našem putu pobožanstvenjenja. Njega nam dariva sam Isus Krist te nas Duh kao dobri Učitelj i Tješitelj uvodi u život Presvetog Trojstva: “Vašu pamet neka rasvijetli mudrost Duha Svetoga i neka Vas On u svemu vodi. Neka dragi Isus u Vas dahne da primite Njegov Duh koji će u Vama vladati i ravnati Vas... da nastavljate Njegovo djelo i pomažete Ga u spašavanju duša, širenju Njegova kraljevstva... Gledajte za vječnim bregovima i želite neka se punina Duha Svetoga u Vas izlije... i uvede Vas u vječni život Presveto Trojstva.”²⁰

On mnoga svoja pisma započinje molitvom Duhu Svetome da one kojima se obraća njegova milost pohodi i pretvori u novo stvorenje u Isusu Kristu. On je sav zanesen tim nedokučivim otajstvom: “Slavimo veliko nedokučivo otajstvo, silazak treće Božanske osobe na sv. Crkvu. Kolika tajna, koliko ljubavi, milosrđa i dobrote, miline krije u sebi ovo otajstvo. Mi smo ti sretnici na koje se spustio Duh Sveti. Poklonimo se, zahvalimo Presvetom Trojstvu na ovom neizrecivom daru.”²¹ Djelo Duha Svetoga jednako je tako veliko kada nam pomaže u

¹⁸ A. Katalinić, *Dobri otac Antić. Treptaji srca među tvornicama*, Split, 1967.

¹⁹ *Karizme, lik i djelo sluga Božjega o. Ante Antića*, Zbornik radova prvog simpozija održanog u prigodi 25. obljetnice blažene smrti o. Ante Antića u Zagrebu (od 2. do 4. ožujka 1990.), Zagreb, 1991.

²⁰ S. Salezija Mavrak, *Pismo*, 30. V. 1954.

²¹ Salezija Mavrak, *Pismo*, 6. VI. 1954.

našem poništenju, ispražnjenju i odcjepljenju od svega stvorenja kao i onda kada nas po prosvjetljivanju i posvećivanju uvodi u sjedinjenje s Presvetim Trojstvom. Duh Sveti je onaj jamac Crkvi i pojedinoj duši koji nas čuva da nikada ne zalutamo: Duh Sveti živi u sv. Crkvi, živi u našim dušama po svojoj milosti. Ono što je Isus donio, to Duh Sveti u dušama dalje vodi i usavršuje. Sv. Crkva nikad nije zašla s puta prave istine, jer je čuva i vodi Duh Sveti. Naša duša nikad neće zabasati s pravog puta, bude li čuvala Duha Svetoga. Želja i molitva Antića je da osoba koja se njemu obraća u njemu nađe Duha Svetoga i da se sama ispuni Duhom Svetim.

22

2.1.4. Život u božanskoj zajednici

Čovjek se postupno milosno oblikuje po Kristu u Krista etičkom trijadom vjere, nade i ljubavi, snagom i poticajima Duha Svetoga. Usvaja njegov lik za svoj dok konačno i sam ne postane kristolik. Prijelaz iz etičke trijade u božansku je tajanstven i za taj proces je nužan milosno-mistički doživljaj same činjenice pobožanstvenja. Nemoguće je diskurzivno analizirati tajanstveno milosno-mistično sjedinjenje čovjekove osobe s Kristom i kroz Njega s Ocem i Duhom Svetim. Svakako da su praksa i iskustva teologalnih kreposti vjere, nade i ljubavi neka vrsta preteče koji najavljuju život Božanske Trojice ili egzistencijalno govoreći etički uvod u metafiziku. Kroz etičku trijadu vrši se proces oboženja, ulaženja u život Presvete Trojice (utrojičenje) ili ulazak u božansku zajednicu kako to Antić naziva.

Mistički i snažno je doživljavao iskustvo božanskog života Presvete Trojice tako da govori o božanskoj ljubavi koja ujedinjuje intratrinitarni život Presvetog Trojstva kao i o pozivu i konačnom cilju kojemu usmjerava sav duhovni život pa piše u jednom pismu: “Molim Vas ostanite uvijek u onoj svetoj zajednici, u koju ste i pozvani. Vaša je zajednica: vječna ljubav Oca i Sina i Duha Svetoga. Ona božanska ljubav koja ujedinjuje Presvete Božanske Osobe među sobom i Vas s Njima, ta božanska ljubav mora uvijek u Vama gorjeti, svijetliti, plamsati i sjedinjavati Vas s Božanskom zajednicom. Ta Vas ljubav veže i ujedinjuje sa svakim Vašim bližnjim. Ova sveta ljubav naše je najveće dobro i blago. Po njoj smo djeca Božja, sjedinjeni u Božansku zajednicu.”²³

Život u božanskoj zajednici treba zahvatiti cijelog čovjeka. Cilj svega čovječjeg rada i nastojanja u duhovnom životu treba biti jedinstvo s dragim Bogom koje se ostvaruje vršeći

²² Usp. Anka Babić, *Pismo*, 9. V. 1929.

²³ Fini i Marija Stipetić, *Pismo*, 8. V. 1944.

svoje dužnosti onako kako je Isus Krist vršio volju Očevu dok je boravio na zemlji. Riječ je o jedinstvu pobožanstvenjene duše s Presvetom Trojicom za kojim duša teži i već posjeduje po vjeri ufanju i ljubavi u punoj svijesti, osjećaju uvjerenju i doživljaju: “Sretni ste, ispunjeni radošću u Gospodinu. (...) To Vas ispunja takvom Božjom srećom, da ne znate izraziti tu Božju milost. Svijest, osjećaj, uvjerenje, doživljaj da Presveto Trojstvo hoće međusobno posjedovanje svih darova, svih milosti, dobročinstva, svega duhovnoga blaga, pretvara dušu u neprestanu hvalu, slavu, poklonstvo pred neizmjernim izljevom i pred tajnom duhovnoga sjedinjenja s Njime i Ocem. Duša se klanja, zahvaljuje, blagoslivlje, predaje vodstvu Duha Svetoga, ljubi, žrtvuje se, šuti u posvemašnjem predanju i poniznom klanjanju doživljavajući Gospodina i Njegovu ljubav s Ocem.”²⁴

2.2. Dar vidovitosti sluga Božjega o. fra Ante Antića

On je imao izvanredne darove na području čudotvorstva, proroštva, uviđaja u tuđe duše, predviđanja događaja ili viđenje događaja kojima nije bio nazočan, snažno je označen kao čudotvorac u svijesti kršćanskog puka i njegovih prijatelja. Nema sumnje da se on ubraja u one svete ljude koji zadovoljavaju neke religijske, magijske potrebe čovjeka. Stoga možemo zaključiti da će biti jedan od prosječnih ljudi, ljudi u njihovoj životnoj svakodnevnici, koji je mnogo češće zazivan i štovan nego što će biti i što jesu stanoviti sveci koji su više znak vremena i simboli stanovitog crkvenog stava, stanovite, ako hoćete, crkvene politike, časti, stanovitog crkvenog služenja narodu, siromasima. Uvijek će kanonizirani ili na putu kanonizacije sveti čovjek koji uslišava ljudske zagovore u sitnim svakodnevnim potrebama biti više obljubljen i više štovan od velikog znaka i simbola svetosti jedne nacije. Stoga je trebalo, jer je to jedna od njegovih oznaka, ući koliko je moguće u to područje, svjesni da ga ne ćemo niti medicinski niti teološki doreći, a najbolji primjer nam je sv. Ante Padovanski koji je ukorijenjen u vjerničku svijest i praktičnu pobožnost mnogo više zbog toga što pronalazi izgubljene stvari nego što je napisao vrijedne traktate kojima je zaslužio naslov učitelja Crkve. Također je Majka Božja Lurdska više omiljena kršćanskom puku zato što čini čudesa nego zato što se može razumjeti da se pojavila u vrijeme opasne ateizacije života u Europi, u doba napada na nadnarav, što mali dio vjernika shvaća.²⁵

²⁴ Martinka Ostrognaj, Pismo, 14. IX. 1964.

²⁵ Usp. Živko Kustić, Izvanredni dar vidovitosti kod o. Antića, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik i djelo sluga Božjeg o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluga Božjega o. Ante Antića, 1990., str. 130.

Kod čudesa i vidovitosti prvo treba reći da nijedno ni drugo po sebi nije dokaz svetosti. Što god se dogodi za života nekog čovjeka, njegovim posredovanjem i njegovim sudjelovanjem, može biti pravo čudo – što treba dokazati da je pravo čudo! – može biti pravo proroštvo, ali je opće poznato katoličko stajalište da su vidovitost kao i čudesa i proroštva nezasluženi darovi i ne pretpostavljaju svetost niti je daju. Smatram da je to potrebno isticati u ovo naše doba ne samo zbog Antića već zato jer i grešnik može posredovati Božjem čudu i može imati pravo proroštvo i vidovitost.

Antić je imao, mislim da se može tvrditi, te darove, ali da li su nadnaravni ili mimonaravni vrlo je teško dokazati. Čudo kao čudo klasično se definira kao vidljiv događaj, od Boga učinjen mimo, odnosno iznad svih sila i zakona prirode. Čim se to tako kaže očito je koliko je to teško za dokazati jer nekad su teolozi smatrali da se može znati što priroda ne može i da ako i ne poznamo sve prirodne zakone i sile ipak znamo što sigurno ne možemo. Danas će se malo koji fizičar ili liječnik usuditi to zastupati jer danas više nije sablazan ako fizičar kaže da se materija negdje na rubu svemira trajno stvara ni iz čega. Teologu od takvog razmišljanja pada mrak na oči, filozof ne zna što bi, a fizičar mirno dalje računa i ništa mu se strašno ne događa. Dakle, danas za znanstvenike nije protuslovno čak dopustiti mogućnost da se negdje materija stvara ni iz čega i da to nije čudo. Tako kažu neki fizičari. Danas granicu čudnog događaja vrlo teško možemo odrediti. Možda moramo, ako to Crkva traži, reći da se čudo može utvrditi, ali kada i koliko pametan čovjek danas to izbjegava određivati. Znači, ako treba dokazati čudo, da je to doista Bog intervenirao i da je to siguran dokaz da je taj čovjek od Boga poslan, to je danas vrlo teško. To više, što je i sama crkvena tradicija odredila važeće moralne kriterije da bi se nešto nazvalo čudom je ako čudo učini krivovjerac u dokaz krivovjerja onda to sigurno nije čudo, ali ako čudo učini pravi apostol u dokaz pravovjerja onda se to smatra čudom.²⁶

Antić je poseban svetac skromnosti. Njega doista nije vezivalo suho redovničko iskustvo, niti samostanski zidovi. On spada među one ljude koji su prije svega živjeli za čovjeka. Povlačeći se u Boga da bi mogao biti što bliže ljudima, odricao se svijeta da bi bio što više angažiran za svjetske potrebe. Stoga, njegova vidovitost i njegovo čudotvorstvo išlo je isključivo za tim da ljudima bude bliži i da im približi Boga i zbog toga smatram da u tom smislu treba nastaviti istraživanje fenomena i teološku obradu, da se ne pokušavamo čuditi čudesima nego da nam vidovitost i čudesa pomažu da se divimo Božjem čovjekoljublju u

²⁶ Usp. Ž. Kustić, Izvanredni dar vidovitosti kod o. Antića, 134.

Antiću. Brojni svjedoci pripovijedaju kako je imao dar poznavanja duše, kako je mnogima ispriповjedio njihove najosobnije tajne iako ih nikad nije vidio niti s kime o njima razgovarao. Problem je što ti živi svjedoci, iako potpisuju svoja svjedočenja kada ih daju u postupku za proglašenje blaženim, ne žele da ih se imenuje u javnosti. Riječ je o razumljivoj skromnosti i o pravu na vlastitu intimu. Evo jednog primjera, svjedočanstvo redovnice Č. Č. koji to dokazuje; ona piše da se to dogodilo za vrijeme ispovijedi, on bi ju prekinuo i rekao: “Sad ću ti kazati kako je. Učinila si to i to, tamo si pogriješila, ono ti je bilo dobro, itd.”²⁷ Očito je riječ o primjerima sasvim nalik na one koji su poznati u životu i ispovijednoj praksi i uopće praksi duhovnog vodstva sv. Leopolda Mandića koji, opisani u više knjiga, pobuđuju zanimanje, utvrđuju uvjerljivost i pobožno.

2.3. Sluga Božji o. fra Ante Antić u službi caritasa

Korijeni karitativne ili karitasne djelatnosti potječu iz olujnog zavjeta njegova oca i majke, u lađi između Zatona i Prvića. Po tom zavjetu dijete će se zvati Ante i biti će darovan Bogu. Tu su karitasni i karitativni korijeni: pod srcem majke u skrbi oca, u čvrstom vjerničkom zavjetu da će potpuno biti Bogu darovan. Taj put do srca majke razotkriva nam silno njegovo poštovanje prema majci, prema ženi, bori se za svaki porod, potiče na rađanje, skrbi se za svaku obitelj. U majčinu krilu je primio svu ljubav od Boga, svu darovanost za druge. Na osobit način poštuje majku i obitelj i skrbi za njih. To je jedna od njegovih osobitih karitasnih djelatnosti. On odabire život potpunog siromaštva, potpunog odricanja, potpunog sebedarja i odabire zajednicu Franje Asiškoga koji je postao siromah do kraja, obilježen ranama Kristovim. Za našu suvremenost i pronicanje života o. fra Ante Antića važno je gajiti ljubav prema duhovnoj baštini i bogatstvu našega naroda, Crkve. U križu su snažni poticaji nutarnjeg života koji vjernika gone da traži siromaha, potrebnika, bolesnika i da sve učine kako je za nas učinio Isus Krist.²⁸

On je u svome životu jako osjetljiv na siromaštvo. Kao što Isus Krist na svome tijelu nosi rane tako i on na svom tijelu, gotovo od rođenja, nosi siromaštvo i bolest. On je u svojoj obitelji bio svjedok, između desetero braće i sestara, ranog umiranja. U prvoj godini života umiru mu braća i sestre. Živio je s njima u vlažnoj kući. Bio je u krajnjem siromaštvu. Zato je o. fra Ante Antić u svom odnosu prema čovjeku slijedio Božju metodologiju: Bog je postao siromašnim čovjekom. On najprije pristupa čovjeku kao čovjeku, a onda mu daje i sve drugo

²⁷ Ž. Kustić, *Izvanredni dar vidovitosti kod o. Antića*, 132.

²⁸ Usp. Luka Depolo, *O. Ante Antić i službi caritasa*, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik i djelo sluga Božjeg o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluga Božjega o. Ante Antića, 1990., 138.

što mu je potrebno da bude cjeloviti čovjek. Važno je uočiti u njegovu životu otkrivanje čovjeka. On nikada nikoga, bilo u pomaganju, darivanju ili bilo čemu drugome nije ponizio. U tom karitasnom apostolatu osobito je važno postaviti dostojanstvo čovjeka. To mu je bilo iznad svega. Primivši to nadahnuće od Boga, biti znakom, ponaša se prema svakom čovjeku, prema svojim klericima i prema svojoj redovničkoj subraći kao otac i kao majka, bio je pun muževne snage i odlučnosti i pun majčine nježnosti. U njegovoj bolesti i odnosu prema njoj otkriva nam se veliko bogatstvo i snaga za suvremeni apostolat bolesnika i siromaha.²⁹

Bolestan od tuberkuloze sam dvori svoju subraću. Tuberkuloza je tada bila gotovo neizlječiva, kao što je danas AIDS. Postavlja se pitanje kolika je njegova snaga vjere i povjerenja u Boga. On nam pomaže razumjeti bolest ako je to uopće moguće ovdje na zemlji. Bog nam po bolesti želi reći nešto važno, čak i nešto lijepo, nešto što je presudno za naše spasenje o čemu je teško za govoriti ili znanstveno opravdati jer kad se radi o bolesti imamo mnogo pitanja na koja je teško dati odgovor. Promatrajući njegov život, bolest je toliko prožela njegovo biće da je on iz napadaja u napadaj bolesti bio sve zreliji i sve snažniji. On je zrelo prihvaćao bolest i imao pravi odnos prema bolesti. Bolestan dvori bolesna. On na sebe uzima bolest drugoga kao što je Isus Krist na sebe uzeo naše boli. U karitativnom djelovanju velika je njegova skrb da bolesnici prime svete sakramente i ističe veliku snagu molitve. Posebnu pozornost zavrjeđuje njegov odnos prema studentima.

Osobito je bio osjetljiv za nevolje ljudi koji su bili u potrebi. Pazio je da ne bude pogaženo ljudsko dostojanstvo. Prema svima je bio pažljiv. Trudio se organizirati ljetovanja obitelji s brojnom djecom, brinuo se za siromašne studente, a ponekad je znao prosiiti za potrebite. Na srcu mu je bio cijeli čovjek. Stoga, u svezi s karitativnim radom posebno bi trebalo progovoriti o njemu kao ispovjedniku. To iziskuje velika istraživanje, osobito teološka, da bi se moglo razlučiti ispovijed, duhovno vodstvo i caritas. U njegovu životu sve se to jako prožima. Nisu djela milosrđa samo u materijalnom nego su i u duhovnom. Po ispovijedima on je jako utjecao na formiranje čovjeka, na oblikovanje bilo osobe čovjeka vjernika laika ili osobe svećenika, redovnika, redovnice... On je svoj duh prenosio na sve koje je odgajao, a osobito na svoju zajednicu.³⁰

²⁹ Usp. L. Depolo, O. Ante Antić i službi karitasa, 139.

³⁰ Usp. Isto, 141.

2.4. Sluga Božji o. fra Ante Antić ispovjednik i duhovni vođa

Budući da njega nisam susrela za života, moje razlaganje se isključivo oslanja na njegovu ostavštinu zapisanu u pismima i na svjedočanstvima. Ta ostavština je arhivirana u: brojnim životopisima u časopisu Dobri otac Antić, sjećanjima njegovih novaka i svećenika brojnim pismima upućenim redovnicama i laicima i u svjedočanstvima vjernika laika kojima je on bio ispovjednik i duhovni vođa. Ostavština je bogata. Od velike je važnosti njegova karizma po kojoj je veoma poznat jer je ona nadnaravna milost i stoga je izravno nedostupna znanstvenom istraživanju jer se ne da podvrgnuti znanstvenom eksperimentu u kome bi određeni uzrok neprevarljivo proizveo posljedicu.³¹ Naime, ona je slobodni Božji dar koji se slobodno pojavljuje i gubi i pokazuje se u svjedočenjima, ali ona ostaju zatvorena subjektivnim interpretacijama.

Teškoću ovom istraživanju pružaju njegovi životopisi. Oni o njemu govore samo pozitivnim, svijetlim, svetačkim i karizmatičko-mističkim riječima, ali kad govore o izvoru svetosti iz njih se dobiva dojam i uvjerenje da je to plod njegove duhovnosti, askeze i naprezanja. Ta razdvojenost, nelogičnost i dvojnost opterećuju njegov opus kao da bi njegova karizma u konačnici bila od zemlje, a ne s neba, kao nagrada, a ne zasluženi dar. U ovakvom kontekstu miješaju se plodovi s uzrocima, darovi s nagradama i nadnaravno s naravnim stoga ih je važno odvojiti jedno od drugoga i pokazati autentične izvore njegova rada i karizme. Također, teškoću čine i njegova pisma jer se u njima miješaju savjeti koji su uzeti iz asketskih i duhovnih priručnika sa izvorno njegovim savjetima stoga ih je potrebno odvojiti kako bi u jasnom ambijentu i djelovanju zasjala njegova karizma. Treba napomenuti da se on uz poznavanje asketsko-duhovne literature služio i psihološkim spoznajama. U poznavanju njegove karizme potrebno je vidjeti gdje on psihološkom zakonitošću pogađa što je u duši pokornika, a što je dar s neba. Iz svjedočenja se da zaključiti da su se i pokornici dvoumili radi li se o psihološkoj ili duhovnoj spoznaji. Time još je potrebno nadodati to da je on živio ono što je savjetovao. Mnoge je porive u duši razumio iz vlastitog iskustva. Tako su mu savjeti pogađali pokornike i vođenike. On je tako bio duhovni učitelj, poznavatelj psihološke i duhovne literature. Također, bio je i vođa jer je sam prolazio putove prije nego je druge naveo na njih. Bio je i otac jer je milošću njemu danom rađao duhovno druge.³²

³¹ Usp. Tomislav Ivančić, Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik i djelo sluga Božjeg o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluga Božjega o. Ante Antića, 1990., 115.

³² Usp. Isto, 116.

U njegovoj ostavštini vidimo određene kriterije po kojima možemo prepoznati da je on učitelj, vođa i otac. On je učitelj i vođa jer su knjiške njegove spoznaje zanimljive, ali ostavljaju čovjeka hladnim. One mogu načiniti čovjeka, ali ga ne mogu i oživjeti. One su poput umjetnika koji načini savršeni kip, ali on je mrtav. Ona su upotpuna njegovim živim duhovnim savjetima. Same za sebe su nemoćne. Učitelj pretpostavlja živog čovjeka. Njegova vlastita asketsko-molitvena iskustva su živa, sigurna, nameću se sama po sebi, privlače i vode, oduševljavaju i pokreću, ali poput sjemena palog na kamen izniknu i ubrzo uvenu, zaborave se, ne donose ploda. Vođa može povesti, ali i ne dati pobjedu. O. fra Ante Antić je i otac. On moli za pokornike, polaže na njih ruke, zauzima se za njih pred Bogom, naređuje i da oni mole i uči ih moliti, blagoslivlja ih i želi im od Boga snage milosti te darove Duha Svetoga. Sva živost, novi ljudi i veliko u o. fra Antu Antića izvire na tom izboru. On je sam pun Duha Svetoga stoga tom silom može oživljavati druge. Tako on kipu daje život, biljku s kamena presađuje na plodno tlo da donosi rod strostruko.³³ Dakle, moguće je odvojiti razne slojeve njegova djelovanja i omogućiti da u čistom sjaju zasja njegova svetost.

On već od početaka ima Božji dar i toj karizmi je odgovarao molitvom i askeзом te se tako razvijala snaga njegove karizme stoga bi taj razvoj trebalo uočiti i zapisati ga. On je djelovao u različitim krajevima i vodio razne ljude, bilo muške i ženske, mlade, srednje dobi i starije, svećenike, redovnike i laike, vodio ih je iz grijeha u milost, ali iz milosti u milost. Sve te različite prilike različito odražavaju njegovo vodstvo, ali svetost je uvijek jedna. Zanimljivo je pokazati tu stalnu liniju u promjenjivosti osoba i prilika, njegova karizma se tu pokazuje jasnijom i izvornijom, vidimo originalnost njegova djela i života, a to znači da je neusporedivo s bilo kime. Bog se ne ponavlja. Sveci su originalni kao što su i ljudi originalni, stoga njegova svetost neće zasjati ako ga se uspoređuje s drugim svecima već će zasjati kada pokažemo njegovu originalnost i njegovo neosporivo mjesto u Crkvi. Njega se može opisati tako da se iznesu neki primjeri iz duhovno-asketskih priručnika i da ih se primjeni na njega. Tako se izgubi iz vida njegova izvorna karizma. Može ga se i opisati tako da se pokaže određeni stupanj kreposti koji je označen svetačkom aureolom i onda se daje većinom u uzaludnu ili ishitrenu potražnju za njim ili u o. fra Ante Antića Tako se u njemu može naći ono što želimo, ali ne može se naći ono što je izvorno on. Tako se paralizira sveto umjesto da se povuče za sobom. U njemu se mogu tražiti izvanredni darovi i čudesa te zaboraviti da su oni znakovi, a ne i stvarnost te će tako i sama stvarnost ostati zasjenjena. Može se zavesti i pisanjem svetačkih životopisa i

³³ Usp. Tomislav Ivančić, Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa, 117.

kao drugi tražiti u njemu predodređena sveca te tako oplijeniti sveca od mogućeg slijeđenja. Svatko je u svom staležu i položaju pozvan na svetost. On se odazvao, osjetio radost toga puta stoga je oduševljeno u tu radost uvodio druge.

Jedna od najistaknutijih njegovih karakteristika svakako je njegova ispovjedna praksa i duhovno vodstvo. Ispovijed je prekrivena velom ispovjedne tajne stoga je nemoguće tražiti potpune informacije o njegovu vodstvu, ali ipak ćemo iznijeti neke crte njegove ispovjedničke prakse. Na ispovijed su mu grnuli ljudi. Po tomu je bio najviše poznat. Ljudi su danima morali čekati da dođu na red. Bio je danonoćno zaokupljen ispovijedanjem. Ljudi su odlazili k njemu zato jer su čuli za njegovu karizmu te su kod njega tražili savjet, znao je pažljivo slušati i čestito ispitati tako da su se osjetili kao ukopani i oslobođeni od tereta prošlosti, tražili su pomoć bilo koje vrste i kod njega su se osjećali dobro, uronjeno u nadnaravni svijet i ispunjeno neobjašnjivom snagom za nove životne borbe. Neki su dolazili iz znatiželje, a neki su dolazili da bi bili povedeni u dublji duhovni život. Mnogi su mu dolazili da bi ih prosvijetlio u važnoj životnoj odluci i pomagao darom razlikovanja duhova. Jedni su došli da bi se oslobodili nekog poroka i ropstva grijehu.³⁴

On je u ispovijedi pokazivao dar čitanja srca. Ako pokornik nije vidio grijeh on ga je na to podsjetio, ukazao na grijeh i njegove izvore u srcu i tako usmjeravao pokornike na Boga, tako otprilike imamo njegov tijek ispovijedi On bi izrekao pokornikove grijehe i pogreške, uputio ga na Boga i dao bi mu savjet i pokoru kao da je sve obavio umjesto njega. Sav je bio za pokornika da ga kao otac rodi.

Bog mu je dao veliku karizmu, a to je sposobnost da vidi pokornikove grijehe, otkrije njihove uzroke te da pokaže lijek tim grijesima jer je i on sam bio izvrstan pokornik pa je onda znao zastupati pokornika. On se često, svagdan ispovijedao. Budući da je sakrament ispovijedi zaštićen tajnom ne može se znati kako se iznutra odvijala njegova ispovijed, ali po plodovima se da zaključiti, a oni su: njegove riječi, djela i odnos prema pokornicima. Zanimljivo je da on ne govori mnogo o ispovijedi niti inzistira toliko na njoj koliko na pričesti. Iznenadujuće je to kako on savjetuje da se ne obaziremo na grijehe i prošlost nego da se usmjerimo naprijed, čak, ako nas muče grijesi iz prošlosti trebamo ih samo mirno odbaciti. Istina, za to traži poniznost i kajanje. Važno mu je da se predamo u Božje ruke jer Bog je taj koji upravlja našim životima, a i grijeh je uključen u volju Božju. Njegova je velika prednost poniznost i pouzdanje u Bogu te

³⁴ Usp. Isto, 119.

neosvrtnje na grijeh. Tu je on, a ne naučeni egzistencijal njegove naobrazbe. Ipak, s druge strane, on zahtijeva suradnju s Božjom voljom i zato mrtvenje tijela, pažnja na osjetila, ne upuštanje u grešne prigode.³⁵

Ponekad se čini kao da su ta dva elementa, povjerenje u Boga i strogo mrtvenje, jako odvojeni. Povjerenje u Boga kao da nestaje u strogoj askezi ili stroga askeza kao da se gubi u velikoj slobodi koju daje povjerenje u milost i Božje vodstvo. Kao da se sukobljavaju dva svijeta, a to su: zakonski i evanđeoski, da se susreću svijet Crkve i svijet njegove osobne karizme. On sluša i ljubi Crkvu i zato radi tako kako ona nalaže i tako savjetuje i druge da tako rade, da slijede njegov primjer. No, njegova karizma nije plod tog vršenja crkvene askeze već je ta askeza poslušnost njegovoj osobnoj karizmi. On je iznutra slobodan, radostan, sretan i oduševljen Bogom, ali iskustva i savjeti crkvene duhovnosti ga dohvate i pokušava ih vršiti vjerno. On je dar Crkvi u slobodi koja se u njemu razvila, a razvila se iz prisutnosti koju on živi u Bogu. Njegov doprinos Crkvi je ta nutarnja sloboda. Iz nje on govori sa sigurnošću, čita srca, ispravno i sigurno savjetuje, mirno upućuje i uvjerljivo nagovara, ali on ima i iskustvo pokore i mrtvenja iako u tome nije njegova osobnost. On je original, a nije nikakva kopija. Stoga on doprinosi bogatstvu Crkve. On je novost. On zove da ga napose istražujemo bez predrasuda i unaprijed određenih shema. Njega ne možemo staviti kao kopiju sv. Franje, iako je franjevac, niti kao učenika sv. Terezije iako studira i pokušava ići njezinim "Zakonom duše" i dostići do sedme odaje. Nije ni kopija padra Pija iako ima sličnu karizmu čitanja srdaca. On nagovara kao Franjo Saleški, ali to nije njegova duhovnost. Jednostavno postoji njegova duhovnost koja je iz Crkve i za Crkvu rođena, ali je njegov original.

U tom kontekstu bolje se mogu sagledati njegovi ispovjedni savjeti. On je duhovni otac, učitelj i vođa. Svo troje kod njega se isprepliće. Duhovni otac je onaj čudesni Antić koji je slobodan, odčitava dušu, lako oprašta i savjetuje da se ne bojimo grijeha i da se ne osvrćemo unatrag, on ne gleda grijehe nego djelovanje milosti u duši. Učitelj je koji pokušava učenicima prenijeti savjete asketike. To je onaj hladni, etički i asketski dio ispovjednog vodstva o. fra Ante Antića. Duhovni vođa je onaj o. fra Ante Antić koji se sam mrtvi, ispovijeda, čini pokoru, moli i živi duhovni život stoga može povesti one koji ga slijede.³⁶

³⁵ Usp. Tomislav Ivančić, Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa, 120.

³⁶ Usp. Isto, 121.

2.4.1. Glavne crte duhovnosti sluge Božjeg o. fra Ante Antića

On je bio obdaren čovjek, milošću djelotvoran, imao je osobitu karizmu, sve se to da zaključiti iz načina njegova življenja i djelovanja. To je djelo Duha Svetoga u njemu, to je djelo milosti, a ne naravi stoga se to može otkriti i razumjeti samo antenom milosti, ticalima Duha Svetoga. Plodove te milosti može se otkriti naravnim razumom, ali izvor tih plodova milosnim umom. Prema tom shvaćanju njegovo vodstvo možemo promatrati i opisivati odozdol, ako je on na djelu i ako je njegov napor donosio plodove, a možemo promatrati i opisivati odozgor, ukoliko je uronjen u Boga i otuda djeluje iz milosti.

Prva i temeljna osobina njegova duhovnog vodstva je njegova uronjenost u Boga ili njegova natopljenost Bogom, a to znači da je odozgor dobivao nadahnuća za savjete i ispovijedi te je za to trebao stalnu molitvu i asketski napor da bi ostao u toj Božjoj prisutnosti. Natopljenost je njegova ontološka milosna stvarnost u kojoj je živio. Nalazili su ga kako dugo moli, vječito je bio uronjen u molitvu, zato je stalno tražio i od drugih molitvu i uronjenost u Boga. Bio je s Bogom i sve je u životu svojih pokornika i djece promatrao s tog stajališta zato su njegovi savjeti bili sigurni, nabijeni nebeskim svjetlom i snagom odozgor. Ta nadnaravna prisutnost, taj oblik Božje prisutnosti bio je najsnažniji, najveći i odlučujući karakter njegova duhovnog vodstva Sve je iz toga izlazilo, sve je u to utjecalo. On je govorio sa sigurnošću i onda kada je postojala opasnost da pogriješi jer se smatrao da će Bog tada to ispraviti tako zapravo on nikad nije mogao pogriješiti. Ta Božja prisutnost daje da njegova duhovna djeca razumiju savjet i da taj savjet proklija, izraste, procvjeta i donese rod.³⁷

On ima duboko iskustvo Božje prisutnosti i karizmatičko djelovanje te prisutnosti. Uronjen je u Boga i u to želi voditi druge. Duhovni otac može činiti ono što sam jest. Božja sila u njemu rađa istu silu u drugima. Božja prisutnost se od njegove nebeske svijeće dalje pali i prenosi. Stoga on zna cilj kojemu treba voditi. Cilj je ono što je u njemu, a taj cilj je stvoriti čovjeka na svoju sliku po liku Isusa Krista koji je u njemu. Zato je on otac, a ne samo učitelj i vođa. Duhovni učitelj vodi nekom kreposnom životu, cilju izvan sebe dok duhovni otac vodi cilju u sebi. Zato duhovni otac može biti blag, dobar i nježan dok učitelj može biti opor, hladan i retorički i profesorski odmjeren. Njemu učenici nisu naravni, prirođeni kao djeca ocu. Učitelj trenira učenike, otac rađa, hrani i daje život za njih. Iz toga je proizlazila sva njegova druga djelatnost i briga za ljude. On nije mogao odbiti nikoga pa niti onda kada je bio nemoćan. On

³⁷ Usp. Isto, 122.

je veoma senzibilan prema ljudima i k njima je prilazio sa strahopoštovanjem. Nije se nametao kao duhovni vođa. Oni koji su ga izabrali da im bude duhovni vođa, s njima je sklapao neku vrstu ugovora i preuzeo na sebe ulogu oca prema djetetu kao da je time imao otvorena vrata da u duši onoga koga vodi raspali milosni dar i dovede ga do svetosti.

On u duhovnom vodstvu nije počinjao od nule već od Božje inicijative, milosti i nastanjenosti u srcu. Samo je trebalo tu iskru rasplamsati. Dakle duhovni život po njemu nije tražiti nešto što čovjek nema već prihvatiti i razviti ono što čovjek ima. Svetost nije u traženju po molitvi da bismo postali sveti, nego već jesmo sveti u srži, u klici i na nama je da tu klicu razrastemo molitvom. Stoga je imao silno poštovanje prema onom koga vodi te ujedno i sigurnost da je svaki kršćanin pozvan i u mogućnosti biti svet. On piše: “Molim te i opominjem u Gospodinu da vjerno i savjesno paziš na glas milosti u tvojoj duši. S Gospodinom želim da budeš svet.”³⁸ Na drugom mjestu slično opominje: “Molim te nemoj preko milosti. Slušaj nutarnje pozive, opomene savjesti. S primljenim milostima surađuj. To surađivanje vodi do poniznosti koja je temelj svakog hodanja s Gospodinom. Priznati se nevrijednim darova Božjih. Ti sebe pitaš: Tko sam ja da me tako pohađaš, Gospodine, i visoko podižeš: Ti u svojoj duši moraš pasti pred noge veličanstvu Božjem. To će te učiniti dostojnim te milosti? Što ćeš sada? Moraš biti svet, a kako? Slijedit ćeš milost, a ne narav. Budi poslušan nadahnućima milosti. Ovako kako Gospodin daje, što bolje možeš moli, razmatraj i drži sabranost. Ne zaboravi na onaj veliki poklon duhovnog života. Kad god osjetiš u sebi da te milost zove, nastoj se odazvati. Sve imaš dati onome koji te bogato darovao. S vremenom ćeš vratiti stotruko i sve će u tebi ploditi i donijeti bogati rod. Ja opet ponavljam: nisam ti ništa pisao što ne bi mogao izvršiti.”³⁹

On ne gradi na nečemu nego na nekome, na Isusu Kristu u srcu. To je temelj njegovog duhovnog života. To je njegova želja da se odgovori Gospodinu. Svjestan je da Božji poziv nije neka mistika ili nešto što je čovjeku strano nego prava čovjekova narav i čovjekova duboka čežnja. Ta najdublja čovjekova čežnja toliko je jaka da joj se čovjek gotovo treba odazvati. To je čežnja za autentičnošću, za povezanosti sa svojim izvorom da čovjek bude čovjek. Uporno je pokazao i najmanji znak Božjeg poziva u duši ne samo duhovnih osoba nego i laika, on zahtjeva procvat tog poziva u nutarnji, duhovni, svet život. On se oslanja na tu logiku, na taj egzistencijal u čovjeku, na tu stijenu na kojoj je sigurno mogao graditi zgradu svetosti.

³⁸ Navedeno prema: T. Ivančić, Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa, 123.

³⁹ Usp. Isto, 124.

On poziva na poniznost. To je uvod u molitvu. To je plod uvida da je Bog u duši i da s njime treba početi hodati. Molitva je zapravo sve što on traži. On najprije upućuje na Božju prisutnost u duši, a biti s Bogom, razgovarati s njime je molitva zato se svi njegovi savjeti svode na jedan nazivnik, a to je molitva. Ona u sebi sadrži molitvu, kajanje, odricanje, prihvaćanje križa, traženje volje Božje, posvećivanje se Isusu Kristu i Mariji i traženje darova Duha Svetoga. Stoga je molitva za njega prva i najvažnija stvar u duhovnom vodstvu.

Tražiti Božju prisutnost u srcu uvođenje je u kontemplativnu molitvu. Ovo sjedinjavanje s prisutnim u srcu je temelj i polazište svake druge molitve. On govori o nutarnjoj molitvi. Ističe da se molitvom dolazi Bogu. Nutarnja molitva vodi k daru ulivene molitve. Molitva dijaloga toliko je važna da se k njoj trebaju stjecati sve druge molitve. On će zato i usmene molitve pretvoriti u kontemplativne. On govori o najvažnijem, a to je gledati Isusa Krista. Gledanje je nebesko blaženstvo. Pritom gledanju on ne govori o ukazanju Isusa Krista, ni o mističnoj viziji, niti o liku u mašti već on govori o gledanju vjerom.

Potrebno je očistiti se od grijeha da bi se ostvarila veza s Prisutnim. Stoga kao prvi korak na tom putu ističe poniznost i kajanje. Milost ima inicijativu i zato je ona prva na duhovnom putu. Iza toga dolazi čovjekova suradnja, a u tome je prvi korak kajanje za grijeh. Kada se radi o grijesima kod njega se zapaža se određena superiornost. Kao da mu grijeh i borba s njime nije važna. Važnije je napredovanje u milosti. On najprije ističe da se u dušu ne pušta malodušnost, potištenost i nepouzdanje jer to kao i sumnje vrijeđa Boga. On govori da se u grijehu treba poniziti, skrušiti, priznati i sačuvati mir zatim traži priznavanje grijeha. No on to sam iz dara kardiognoze nabraja i traži pokajanje za njih. Kada se pak netko ispovjedio tada ne dopušta uznemiravanje pa niti ponovno ispovijedanje već ispovjedenih grijeha. Da bi se napredovalo ne treba paziti na pogreške već odmah pogled usmjeriti prema naprijed.⁴⁰ On jednostavno ne dopušta da grijeh postane problem u čovjeku, da se njime bavi, ne dopušta da se predimenzionira i postane zapreka u hodu vjere. On će na kraju pomoći onome koga vodi čak tako da mu kaže da preuzima odgovornost na sebe za sumnje, grijeh i nemire, pogotovo ako se radi o preosjetljivoj savjesti. Tako on sa svih strana pokušava suzbiti grijeh.

On tako ima slijed: odricanje, poniznost, volja Božja, nošenje križa. Odricanje uvodi u pozitivne kreposti. Ono je kao početak lavine novih duhovnih inicijativa. Na kraju on traži

⁴⁰ *Karizme, lik i djelo sluga Božjega o. Ante Antića*, Zbornik radova prvog simpozija održanog u prigodi 25. obljetnice blažene smrti o. Ante Antića u Zagrebu (od 2. do 4. ožujka 1990.), Zagreb, 1991.

zahvaljivanje za sve. Cilj mu je bio sjedinjenje s Isusom Kristom. Živjeti kao što je Isus Krist živio u ljudskom pogledu znači duboku sreću. U kriznim situacijama dobro razlikuje duhove i u svojim je procjenama i savjetima siguran i odlučan. Svjestan je da je cilj svim kršćanima isti, a to je svetost i da svi imamo ista sredstva na raspolaganju. Stoga on jednako u ovim stvarima postupa sa svećenicima, redovnicama i laicima, ali on veoma dobro razlikuje situacije i životne pozive u kojima se ostvaruje poziv na svetost i upotrebljavaju sredstva do tog cilja. Cilj i sredstva su isti; u temeljnom dostojanstvu, u pozivu i poslanju su svi kršćani: klerici, redovnici i laici, ali službe, profesije i životni uvjeti su različiti. On dobro razlikuje jedno od drugoga. Njegovo duhovno vodstvo primjereno je životnom pozivu stoga se svetost, poziv i sredstva se ostvaruju u životnom pozivu.⁴¹

2.5. Učitelj sluga Božji o. fra Ante Antić

Svojom je zauzetošću te snagom milosti i dara sakramenta svetog reda činio sve da Bog živi u dušama svoje ljudske djece, da se ostvari susret ljubavi Boga i čovjeka. Tri bitne pretpostavke njegova zvanja su: ljubav prema Bogu, ljubav prema čovjeku i duh služenja bližnjemu. On je bio zaljubljenik svoga zvanja i čovjek gledanja ljepote duše.

Duhovnost građena na čvrstom temelju vjere, na shvaćanju krsne milosti, krštenjem smo po milosti postali djeca Božja. On smatra da je vjera temelj svega duhovnog života koja čovjeku pruža životno rasvjetljenje i postaje mu pravilo življenja. Ona čovjeka vodi k Bogu, udahnuje mu pouzdanje i čini da čovjek u svemu gleda Boga i sve prima iz Njegove ruke, Božje ruke. Vjera je oganj koji raspaljuje dušu prema svemu što je dobro, plemenito i daje utjehu u naporima i teškoćama. Svoj život usmjeruje na njegovanju, rastu i sazrijevanju u vjeri. On svoju vjeru potpuno poistovjećuje s vjerom Isusa Krista, koja s vremenom postaje sve dublja, što je čini drugačijom od vjere većine kršćanina.⁴²

Jako mlad postaje magistar novaka, tek mu je bilo dvadeset i sedam godina kada tadašnji provincijal fra Ante Cikojević, 26. travnja 1920. g. piše u Rim generalu Reda te moli za prethodni oprost ako se Antića odabere za magistra, jer nema zakonsku dob da bi vršio takvu službu. Prvi put su ga odbili, ali definatorij, 14. srpnja 1920. g. ga jednoglasno izabire i tako on preuzima službu. Zbog bolesti je jako oslabio, ali sve do kraja listopada 1920. g. vrši službu. Zdravlje mu se naglo pogoršalo i gotovo dvije godine, sve do srpnja 1922. g., se liječi i oporavlja

⁴¹ Usp. T. Ivančić, Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa, 128.

⁴² Usp. Nadbiskupijski arhiv Split, *Knjiga zaređenika II.* (1900-1925), f. 35v-36r.

u Imotskom. Tada ga provincijalski kapitul ponovno imenuje, ali samo za pomoćnika magistra klerika i još za učitelja braće laika (redovnika bez svećeničkog reda), za vjeroučitelja samostanske posluge i za samostanskog vikara. Sve su to kao utješne službe jer su htjeli upotrijebiti njegove sposobnosti.

Godine 1925., kada je Grabić postao provincijal, Antić je ponovno imenovan prvim magistrom i odgojiteljem klerika. On će tu službu vršiti u Makarskoj sve do 1946. g., a zatim u Zagrebu do 1956. g. Svi za njega imaju samo riječi hvale, ali ima i onih koji misle suprotno i bili su u pravu. On nije uvijek bio idealan, a kakav bi to svetac bio koga bi svi hvalili? Zar Isus Krist nije rekao: “Jao vama kad vas svi budu hvalili, jer tako su činili lažnim prorocima oci njihovi“ (Lk 6,26). Takvi glasovi nisu posve utihnuli. Pojavljuju se i u Zagrebu za vrijeme njegove magistarske službe.⁴³

Veoma dobro je znao da nema naravna načina za postizanje svetosti. Svetost nije ni plod nekih naročitih postupaka zalaženja u vlastite dubine, niti vježbanja u odricanju od zemaljskih užitaka. Ona je, svetost, bogolikost što je proizvodi Duh Sveti kad se nastani u čovjeku te čovjek živi Božjim životom. Duha pak nitko ne može primiti osim po Isusu Kristu, a Isus Krist ne može dati Duha drugačije nego po svojoj smrti i uskrsnuću, po svojoj proslavi na križu. U Evanđelju po Ivanu stoji: “Duh, naime, ne bijaše još dat jer Isus ne bi još proslavljen“ (Iv 7,39). To ne vrijedi samo za svijet povijesno-spasenjskog događaja u zajednici Crkve nego također za svakog pojedinog obraćenika i za svaki spasenjski odnos među ljudima. Najjednostavnije rečeno to znači da nitko ne može uspješno surađivati s Isusom Kristom u posvećivanju drugih ako se osobno ne solidarizira s Isusom Kristom u nošenju njegova križa, ako upravo svega sebe poput Isusa Krista ne stavi Bogu na raspolaganje za spas drugih. Moć Isusa Krista postiže samo onaj koji se s njime poistovjeti u njegovoj nemoći. Tako sveci postaju čudotvorci. Antić nam je o tome ostavio dragocjeno svjedočanstvo u svojoj duhovnoj ostavštini. U subotu 16. listopada 1926. g. on piše svoje *prikazanje žrtve života*, dariva svega sebe kao žrtvu za duhovni rast, upravo za posvećenje svojih klerika i to je zapravo ključ tajni njegova odgojiteljskoga uspjeha. On piše: “Na čast Presvetog Trojstva, ne veću slavu Blažene Djevice Marije, Majke Božje i Majke naše, predajem se i posvećujem sav svoj slabi život u Presvetom Srcu Blažene Majke pod njezinim vodstvom, s njezinom pomoću i zaštitom, sjedinjen s njom, premda nevrijedan, za duhovni napredak povjerene mi braće klerika.“⁴⁴

⁴³ AFPPOS, *Spisi provincijala*, fasc. 38, f. 306. Dopis provincijalu, Zaostrog, 29. V. 1916.

⁴⁴ Ž. Kustić, *Tješitelj čudotvorni. Životni put čudesnoga sluge Božjega fra Ante Antića*, 58.

Nabrojivši sve što čini u svom redovitom životu i služanju nastavlja: “Sve ti ovo obećajem, milosrdni Bože, kao žrtvu tvojoj milosrdnoj ljubavi da im dadeš: Oče nebeski – svoju svetu ljubav, Vječni Sine – svoga Svetoga Duha, Duše Sveti – svoju svetu mudrost i sedmerostruke darove svoje... Bože moj, daj mi veliku jakost, promijeni mi srce, rasvijetli pamet, ojačaj volju. Sjedini me u Božanskoj Majci svojoj sa sobom. Čuvat ću ih kao zjenicu oka svoga jer ih ti ljubiš, jer si ih ti izabrao. Daj da ovo ispunim. Povećat ću svoja odricanja, nastojanja, mrtvljenja za njih...”⁴⁵ On je ovu svoju posvetu života za svoje klerike svakodnevno obnavljao riječju i djelom stoga je razumljivo sve što je poduzimao za svoje odgajanike – i to što je noću ustajao umjesto njih i za njih molio, također je umjesto njih meo stepenice i čistio umivaonike i zahode, a oni su trajno doživljavali kako je njegov utjecaj na njih mnogo veći od njegova izgleda, odlučnosti i snalažljivosti.

2.5.1. Osnove odgoja i duhovna pedagogija sluge Božjeg o. fra Ante Antića

Veliku brigu posvećivao je kršćanskom odgoju i duhovnom vodstvu svojih pokornika. Zahtijevao je da vjernici budu ljudi savjesti i dobre volje koji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu svjesno obavljaju svoje dužnosti kao uvjet prave pobožnosti. On smatra da je za dobro duhovno vodstvo potrebno dobro poznavati odgajanike i biti pun ljubavi prema njemu. Potiče na ljubav prema euharistiji i blaženoj Djevici Mariji. Veliku ulogu u njegovu životu ima molitva. Poticao je na redovitu molitvu, pristupanje svetim sakramentima, pobožnost prema blaženoj Djevici Mariji, nasljedovanje Isusa Krista i povezanost s Crkvom. Posebnu važnost daje shvaćanju žrtve, samozataji i prijegoru. Smatra da se ne može biti dobar i uzoran svećenik bez tih kreposti jer žrtvom je svijet spašen, otkupljen po uzoru na Isusa Krista koji je sam sebe ponizio do smrti. Nastojao je da odgajanici proniknu i uđu u otajstvo muke i uskrsnuća Isusa Krista. Preporučuje svakdanju pričest i slavljenje euharistije. Da bi netko bio ponizan smatra da je potrebno otrgnuti srce od zanimanja i navezivanja na druge predmete. Potrebno je vježbati se u odricanju. On je svoje odgajanike vježbao u odricanju tako da bi im na kratko vrijeme oduzeo omiljene predmete i branio im zabave, ali bez pretjerivanja. Posebne značajke njegova odgoja su: urednost, dobrota i ljubav.⁴⁶

Veliku vrijednost također daje trpljenju jer smatra da veliko trpljenje čovjeka može duhovno obogatiti. Isticao je krepost svete čistoće i svete pobožnosti te čuvanje od grijeha za

⁴⁵ Usp. Isto, 59.

⁴⁶ Usp. AFSM, *Ljetopis Zbora Milovan*, 66. – Dnevnik Zbora Milovan, 24, IX. 1916.

što već ujutro treba moliti. Savjetuje dnevno moljenje dijela ili barem jednu deseticu krunice. Vjerovao je u moć molitve, a njegovi klerici i drugi koje je duhovno vodio, često su svjedoci te moći. Živio je asketskim životom koji izgleda ovako: rano ustaje, ljubi zemlju, sudjeluje na svetoj misi, radi sa studentima, do doručka obdržava muk, zajedno ruča sa klericima, ima kratki odmor, nikad ne ostavlja vremena na suvišan razgovor, u svome slobodnom vremenu dok su odgajanci u školi povlači se u molitvu i razmatranje, pristupa službenim poslovima, za vrijeme jela, ručka ili večere, čuva se od pohlepe za hranom, biranja hrane i prigovaranja, zadovoljava se onim što Bog providi, nakon ručka je vrijeme šutnje; stoga se povlači u tišinu, popodne moli časoslov i razmatranje zajedno sa svojom subračom klericima i nakon toga ima zasebno razmatranje, nakon večere je muk pa se ponovno povlači u tišinu.⁴⁷

Svaki dan pola sata razmatra o svojoj službi i načelima odgoja. Svoja načela o kojima je razmatrao sazeo je u nekoliko točaka, a to su: biti dostojan i svjesno vršiti pravila, točno vršiti dužnosti, biti ozbiljan i blag bez familijarnosti, biti pravedan, svakodnevno postavljati pitanja poput: kako se vrši red i obavlja šutnja? Ili dolaze li klerici na dani znak na dužnost i kako se odnose, kako vrše, redovničke propise i dužnosti?⁴⁸

2.5.2. Blažena Djevica Marija u životu sluge Božjeg o. fra Ante Antića

On je od djetinjstva pa sve do smrti bio vjerni štovatelj Blažene Djevice Marije. Na zavjetima uz ime Ante uzeo je i ime Marija. Sav je odan blaženoj Djevici Mariji. U jednom zapisu je napisao sljedeće: “ Volim, ljubim svoju nebesku Majku onako kako je ljubi, voli, poštuje i hoće Isus. Molim i hoću sve raditi s Marijom, u Mariji, za Mariju, po Mariji.”⁴⁹ Svetkovine Blažene Djevice Marije kao što su: Bezgrešna, Gospa Lurdska, Blagovijest, Uznesenje Marijino, Marijino porođenje, Fatimska Gospa, Gospa Karmelska, Gospa Žalosna, itd., su mu prigoda da ih osobno doživi i da skrene pozornost drugima kako se treba na njih pripremiti i njih doživjeti. On nije mogao shvatiti duhovni život bez Euharistije i Marije stoga je često preporučivao jedinstvo s Euharistijom i Marijom. On je stalno molio krunicu i drugima preporučivao da je i oni mole.

⁴⁷ Usp. AFSM, *Dnevnik Zbora Milovan*, 3. V. 1918.

⁴⁸ Usp. AFSM, *Knjiga znamenitih događaja*, 255. – *Dnevnik Zbora Milovan*, 15. V. 1918.

⁴⁹ Navedeno prema: Stjepan Čovo, *Marija u životu oca Antića*, u: *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 85.

Kolijevka marijanske pobožnosti Antića je njegov roditeljski dom. Njegovi roditelji duboko su bili odani Blaženoj Djevici Mariji. U njegovu rodnom mjestu štivala se slika Gospe od Zdravlja i tu ga je njegova majka posebno povjerila brizi blažene Djevice Marije. Tu je pobožnost on nastavio u Sinju gdje je, 2. veljače 1908. g., primljen u Marijinu kongregaciju. Vratimo li se u prošlost i pogledamo religioznost hrvatskog naroda pri kraju prošlog i početku dvadesetog stoljeća možemo vidjeti da je sredina u kojoj se rodio i rastao bila tradicionalna s dubokom odanošću i pobožnošću prema Blaženoj Djevici Mariji. Ona je za njega postala vođa i zvijezda života apostolata, njegova zvijezda vodilja sve do njegove smrti. Njegov se život tako usko povezao s blaženom Djevicom Marijom. Za taj njegov životni period svjedoče da je na stolu uvijek držao kipić blažene Djevice Marije, rado je govorio o njoj i na ispovijedi je često nju uzimao za uzo. Želio je u srca ljudi usaditi ljubav i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji.

On je tihi, ali ustrajni Marijin apostol svoga doba. Iz promatranja otajstava života blažene Djevice Marije je dobivao snagu za vlastitu svetost. Ono što je sam doživljavao u duhovnoj blizini s Majkom Gospodinovom htio je prenijeti i na druge na razne načine tihog, nečujnog apostolata najprije u svojoj redovničkoj zajednici, a posebno među bogoslovima koje je odgajao.⁵⁰

2.5.3. Euharistija u životu sluge Božjeg o. fra Ante Antića

Euharistijsko otajstvo bilo je istinsko središte njegove duhovnosti i izvor svetosti. Njegovo shvaćanje euharistijskog otajstva započinje sa shvaćanjem i življenjem otajstva Isusove i čovjekove Kalvarije, Isusove i čovjekove smrti. Drugi bitan teološki i duhovni naglasak je Euharistija kao hrana i to obilježje euharistije on naziva tajnom, čudesni misterijem. Uzeti taj kruh za njega znači svaki dan ući u život Presvete Euharistije, svako jutro kušati kod Njegova, Kristova stola. On govori da je najveća stvarnost na svijetu Presveti Oltarski Sakrament. Euharistijski Isus u svojoj trajnoj prisutnosti za njega je najpotpuniji oblik biblijskog pojma Emanuel ili Bog s nama i ostvarenje je riječi Isusa Krista: “Evo, ja sam s vama do konca svijeta.” Upućivao je oštru, ali posve utemeljenu kritiku na račun nemarnog slavljenja sv. Mise. Nažalost, nakon liturgijske obnove poslije Sabora mogao bi izreći još težu kritiku. Punim pravom naglašavao je da nemarno obavljanje misnih obreda može djelovati veoma

⁵⁰ Usp. S. Čovo, *Marija u životu oca Antića*, 91.

negativno, čak i rušiti vjeru kod vjernika. On je očito bio dobro upućen u teologiju, ali njegova opcija je bila duhovna, a to je da uronimo u otajstvo.⁵¹

3. BAŠTINA SLUGE BOŽJEG O. FRA ANTE ANTIĆA

Najvažniji dio njegove ostavštine satkana je od pisama koja je slao različitim osobama. Ta pisma su veoma važna jer otkrivaju samu dubinu njegove duše. Svaki dan se služio pismima. Sva pisma koja je pisao vlastitom rukom nalaze se u vicepostulaturi. Pisma su podijeljena u tri skupine: prva su pisma koja su upućena svećenicima, druga su pisma koja su upućena redovnicama i treća su pisma koja su upućena laicima. Svako pojedino pismo određene osobe označeno je arapskim brojem. Po takvom sistemu navode se određena pisma bez isticanja imena i prezimena, npr. Pismo III/7,7, tj. pismo iz treće grupe, osoba pod brojem sedam, sedmo pismo...i sl. Najveći je broj pisama upućivao raznim osobama kao pojedincima stoga takva pisma nazivamo pojedinačnima. Ostala pisma upućivao je grupama osoba ili zajednicama, najčešće ženskim redovničkim pa takva pisma zovemo zajedničkim. Postoji i treća grupa pisama tzv. epistularna pisma koje je pisao za razne događaje tijekom godine, npr. na početku crkvene godine i tome slično.

Sva pisma pisao je svojom rukom zatojer se s pisaćim strojem nikad nije služio. Pisma je različito započinjao i naslovljavao. Na početku je stavljao nekakav kršćanski pozdrav poput: Hvaljen Isus!; Bog je ljubav; Mir i dobro; Bog moj i sve moje; Ave Maria i sl. Zatim je slijedilo oslovljavanje osobe s puno poštovanja poput: Velecijenjeni ili Gospodo, Štovana gospođo, Cijenjena gospođice, Dragi fra N, Mnogopoštovani oče, Dragi duhovni oče, Draga duhovna kćeri, Časna majko i sl. Nakon toga slijede zazivi poput: mir, pouzdanje i ljubav Božja neka vlada u srcima vašim... neka pobjeđuje u vašem srcu, Milost Duha Svetoga neka vas vodi, čuva i posvećuje, milost Duha Svetoga neka Vas ojača, pomogne da dostojno i sveto prinesete veličanstvu Božjem žrtvu svoga života, Isus kao Božanski zaručnik neka uvijek živi i kraljuje u Vašem srcu, Nebeska mudrost i Božanska ljubav neka ispuni svu Vašu dušu i neka ravna sve vaše misli, osjeća je, riječi i djela. Završetak pisma kao i početak uvijek je dio nekakve poruke, želje ili blagoslova poput: svako dobro i nebeski blagoslov prosi ti odani fra Ante, Vas i sve

⁵¹ Usp. Bernardin Škunca, *O. fra Ante Antić u službi bogoštovlja*, u: *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Znanstveni zbor, Split, 1993., str. 111.

Vaše blagoslivlje nevrjedni i beskorisni sluga u Gospodinu i sl. Konačni završetak pisma je potpis o. fra Ante Antića poput: fra Ante = Isus. Iz njih zrači sva njegova ljubav i njegovo predanje Kristu.⁵²

Pisma se razlikuju i po sadržaju. Neka sadrže kratko upozorenje, neka molbu da se nešto napravi, a neka pozdrave. Najveći broj odnosi se na upute i poziv na sustavni duhovni život. Ona su vrlo osobna. Zajednička crta svih njegovih pisama je čvrsto oslanjanje na Boga, duboka vjera u Providnost, ljubav prema čovjeku i želja da se čovjeku pomogne na bilo koji način. Nema šupljeg ponavljanja fraza. Pisma su jednostavna i dosljedna. Napisana su s velikim poznavanjem psihologije i u sebi kriju veliku pouku i osobnu pouku osobi kojoj su upućena. On u danu piše veliki broj pisama, ali nikad se nije zbunio i poslao pismo krivoj osobi, uvijek je znao što piše i komu piše; nije se dao zbuniti.⁵³

Jedna od karakteristika njegovih pisama je povezanost s liturgijskom godinom i važnijim crkvenim blagdanima. Zbog toga su i nastala zajednička pisma koja je slao za advent, korizmu i sl. Isto tako pisma su i povezana i s velikim događajima Crkve, npr. s velikom ljubavlju pisao je o papinu pohodu Svetoj Zemlji 1964. g., o Marijanskoj godini i sl. U gotovo svim njegovim duhovnim pismima uvijek ima mjesta, kako za Duha Svetoga i Isusa Krista, tako još više za Blaženu Djevicu Mariju. Naime poznato je da je on Gospu ljubio sinovskom odanošću i da je sve radio preko nje pa je spominje gotovo u svakom pismu. Na poseban način nije zaboravljao Gospine blagdane. Oni su bili posebna prilika za pisanje pisama. Njegova pisma predstavljaju veliko duhovno blago. Ona su i danas suvremena i govore istom snagom, ozbiljnošću i puninom kao i onda kada ih je tek napisao. Ona nam otkrivaju njegovu duboku povezanost s Bogom i njegovu veliku ljubav prema čovjeku.⁵⁴

Posljednja grupa njegove pismene ostavštine naziva se ulomci iz raznih knjiga i časopisa koje je o. Antića sabrao i okolo razasijao. Iz podnaslova primjećujemo da su to najčešće prijevodi sa stranih jezika, stoga će možda netko reći da ta pisma ne spadaju u njegovu pisanu ostavštinu jer on sam nije autor tih ulomaka i bio bi potpuno u pravu jer ta pisma ne spadaju u njegovu pisanu ostavštinu u strogom smislu riječi, ali spadaju u onom širem smislu riječi. On se ipak oko toga mnogo trudio, tražio je prevodioce, multiplicirao ih je i razmišljao raznim

⁵² Usp. Stjepan Vučemilo, Pismena ostavština oca Antića, u: o. Vladimir Tadić (ur.), *Karizme, lik i djelo sluge Božjeg o. Ante Antića*, Zagreb, Vicepostulatura sluge Božjega o. Ante Antića, 1990., str. 48.

⁵³ Usp. Isto, 54.

⁵⁴ Usp. Isto, 56.

osobama i ustanovama, a kako se jedan dio takvog fonda nalazi i u Vicepostulaturi, dobro je da se i ovdje spomene. Njegova pismena ostavština ovog stila sastoji od više tisuća stranica i najčešće se radi o prijevodima s njemačkog, francuskog, latinskog i talijanskog jezika. Postoje prijevodi čitavih knjiga i ulomaka iz tih knjiga čiji su autori navedeni, a postoje prijevodi gdje autori nisu navedeni pa se ne zna tko je napisao knjigu. Postoje i takvi listovi za koje se ne zna kamo pripadaju. Zbog svega toga se može reći da u ovoj četvrtoj grupi ostavštine ima i ulomaka koji nisu prijevodi sa stranih jezika već su izvorno napisani na hrvatskom jeziku. Koji put je spomenut njihov sastavljač, ali još je više onih u kojima se on ne spominje. Stoga se opravdano može pomisliti da je barem nekima autor možda i on sam. Ova vrsta ostavštine po tematici je vrlo raznolika. Ima priličan broj moralno-pastoralnih pitanja i uputa. Po obujmu su ti ulomci vrlo raznoliki. Koji put obuhvaćaju desetak listova, a ima ih na samo jednoj stranici.⁵⁵

3.1. Primjeri pisma koja je pisao sluga Božji o. fra Ante Antić

(...) Milost Duha Svetoga neka ravna i upravlja sve Vaše osjećaje, misli, riječi i djela. Neka Vam dade i snagu tjelesnu da možete vršiti sve svoje dužnosti

Nastojte da u svemu ugađate Božjemu Veličanstvu. Nosite svoj teški križ obiteljskoga života. Budite u svemu nesebični, vrlo ustrpljivi i sva odana u ruke i sv. volju Božju. To Vam želi i prosi uz sveti blagoslov nevrijedni i beskorisni sluga u Gospodinu.⁵⁶

(...) Ljubite neb. Majku i nasljedujte njezinu poslušnost, sabranost i molitvu. Uvijek budite zaposleni i vrlo radini i spremni na svaku žrtvu. Rado primajte opomene, savjete, ukore i poniženja iz (ljubavi) prema Isusu. Predajem Vas Isusu, Mariji, sv. Josipu i sv. O. Benediktu. Neka vas oni blagoslove, Čuvaju i vode! To Vam želi i prosi uz sv. blagoslov nevrijedni i beskorisni sluga u Gospodinu.⁵⁷

(...) Vjerni budite Gospodinu. Svagdje širite dobri miris Krista. Molite za me, da me Gospodin sasvim posjeduje u Duhu Svetom i da uvijek budem u Njegovu Bož. Srcu. Ako On dade, pisat ću Vam brzo. Ljubite neb. Majku. U svemu ostanite ponizni, jako mirni, ustrpljivi, pouzdani i uvijek sjedinjenji s Bož. Zaručnikom.⁵⁸

⁵⁵ Usp. Stjepan Vučemilo, Pismena ostavština oca Antića, 59.

⁵⁶ Marici Gregurić, Zagreb, 23. VII. 1952., AP III/12,6.

⁵⁷ Šimi Atlagić, Zagreb, 18.II. 1947., III/3,2.

⁵⁸ Marici Baturić, Zagreb, 27. I. 1948., AP III/5,26.

3.1. Molitva za proglašenje o. fra Ante Antića blaženim

Bože, Oče naš,
izvore svakog dobra!
Sin nas je Tvoj poučio
da budemo savršeni i milosrdni
po uzoru na Tvoju dobrotu.
u Duhu Svetom,
Ti si slugu svoga oca Antu Antića
uzdigao do savršenog vršenja Tvoje svete volje.
Proslavi, Gospodine, slugu svoga
i na ovoj zemlji čašću svetaca,
a meni po njegovu zagovoru
udijeli milost za koju Te sada posebno molim...

(Sada navedi osobnu molbu za koju moliš)

Nadasve mi daruj svoje svjetlo i milost
da poput oca Antića
sve činim i trpim iz ljubavi prema tebi,
koji si sa svojim Sinom i Duhom Svetim
izvor svakoga dobra i smirenja svih srdaca.
Amen.

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu ... (tri puta)

ZAKLJUČAK

Čovjekoljublje sluge Božjeg o. fra Ante Antića našlo je svoje veliko mjesto u našoj hrvatskoj Crkvi i narodu u ondašnjem vremenu. Čini se i pokazuje iznimno dragocjenim za svakog čovjeka. Ono je bilo i ostaje prava riječ svakomu čovjeku bez razlike u kojem staležu

živio, posebno ako u svijetu želi biti svjedok raspetoga i uskrslog Isusa Krista. Čovjekoljublje svima skupa upućuje i pruža na vrlo jasan način dijagnozu naših neuralgičnih, krivih i nervoznih točaka, pravaca i živaca, kao i naših neželjenih odnosa prema Bogu, Crkvi, bližnjima i dužnostima. Ono nam pruža veoma siguran, jasan i pravi odgovor na mnoštvo naših današnjih i budućih pitanja, padova, problema i boli, a posebno na ona koja nas najčešće u samoći i na javi zapitkuju, muče i traže odgovore: kako i na koji način ostvariti svoje čovjekoljublje za sretniji i ljepši život u ovom svijetu i vremenu u kojem živimo. O. fra Ante Antić po svom izvanrednom čovjekoljublju ostaje pravi i nadasve instruktivni vodič u kršćanskom životu, vodič svakome tko u svijetu želi biti Kristov i tko želi ostvariti život vječne ljubavi i ljepote prema Bogu i bližnjemu, a to je ono što se ne smije negdje i nikada iz naše kršćanske podsvijesti i svijesti izgubiti. Zagledamo li se mu svjetlo ljubavi Isusa Krista poput o. fra Ante Antića te usmjerimo svoje korake na puteve čovjekoljublja o. fra Ante Antića, duhovna obnova je već zasigurno započela sada i ovdje i u nama. Baš takvo čovjekoljublje, takva baština o. fra Ante Antića, postaje čvrsti temelj i najsnažniji graditelj duhovne obnove naše vjere i Crkve u duhovnoj obnovi Hrvatske.

Posebno što se ističe kod o. fra Ante Antića je njegova ukorijenjenost ovdje i sada i isto tako pogled u budućnost, onostranost. On je imao veliko povjerenje u Boga i to je prenosio na čovjeka. On je činio sve da pomogne čovjeku, da čovjeka usmjeri prema Bogu da bi ga tako istinski usmjerio prema bližnjemu. Iz takve njegove doživljenosti Boga proizlazilo je i sve ostalo, a ponajviše briga za čovjeka i to briga za njegovo cjelokupno življenje, kako duhovno i duševno tako i tjelesno. O. fra Ante Antić pomaže i upućuje da se odluka donese svjesno, slobodno i odgovorno što dovodi do dozrijevanja same osobe, do doživljavanja nje same kao subjekta i čimbenika u zauzimanju važnih životnih odluka stoga sa sigurnošću bismo mogli reći da je vrhovno pravilo o. fra Ante Antića da svatko pokušava i traži volju Božju.

Strahu, kazni, osudi, panici, sitničavosti nema mjesta kod o. fra Ante Antić. On svoju duhovnost povezuje sa životom i s prilikama u kojima živi on sam i oni koje on duhovno vodi, odgaja. Njegovo duhovno vodstvo i njegov način odgoja dobivaju egzistencijalnu notu, tj. proizlaze iz okolnosti u kojoj osoba živi i u tim se okolnostima ostvaruju. Takva duhovnost ne traži ni mjesto ni vrijeme niti bilo koje posebnosti. Ona iz njih proizlazi. Upravo iz takve duhovnosti koju je živio sam o. fra Ante Antić proizlazi njegov način duhovnog vodstva i način odgoja. On se uvijek obraćao konkretnom čovjeku u konkretnoj situaciji. Čovjek kod njega uvijek ima prednost pred zakonom, pravilom, naredbom. On je istinski shvatio da je Bog za čovjeka pa čak i u onim trenucima kada se čovjek pokušava okrenuti protiv Boga.

O. fra Ante Antić je bio izvanredna ličnost i svet čovjek. Svugdje iza sebe i gdje god bi došao ostavljao je neizbrisive svijetle tragove i budio vjeru u ljudima. Ljude je privlačila njegova karizma i bili su sretni da ih je baš on vodio prema svetosti. Izvor privlačne svjetlosti i sposobnosti za duhovno vođenje ljudi bila je njegova karizmatička uronjenost u Božju prisutnost. Iz povezanosti s tim izvorom on je dobivao razne karizme kao što su: kardiognoze, razlikovanje duhova, osobita ljubav, nutarnja sigurnost, proročki govor, nutarnje vizionarstvo, blagost, dobrotu, mir, molitva i mnoge druge. Osobita krepost o. fra Ante Antića bila je poniznost. Ona je bila snaga kojom je privlačio, priznavao i surađivao s Božjim darovima. Uz bitnu karizmu duhovnog vodstva o. fra Ante Antić je pridodao i svoje psihološke i duhovne napore i teološke spoznaje te vlastito duhovno iskustvo.

Velika je milost da je u našem hrvatskom narodu postojao netko poput o. fra Ante Antića, netko tko je kao Božje svjetlo živio i djelovao među ljudima. O njemu je napisano mnoštvo knjiga i možemo zamijetiti kako se autori tih knjiga među sobom veoma razlikuju upravo po tome da li su osobno poznavali o. fra Antu Antića ili su samo neizravno preko pisane ostavštine ili tuđih uspomena o njemu nešto više doznali. Jedni pišu s nekakvim čudesnim nadahnućem, oduševljenjem i zanosom kao da su primili nešto od njegove karizme, dok se drugi tek mučno trude iako mogu biti obrazovaniji, pismeniji i upućeniji.

BIBLIOGRAFIJA

1. Životopisi fra Ante Antića

Damić Hrčko, Neda, *Naš dobri fra Ante*, Zagreb, 1971.

Faranetić, Natko, *Svjetlo u tami*, Split, 1969.

Katalinić, Ante, *Dobri otac Antić. Treptaji srca među tvornicama*, Split, 1967.

2. Zbornici sa znanstvenih skupova:

Karizme, lik i djelo sluge Božjega o. Ante Antića, Zbornik radova prvog simpozija održanog u prigodi 25. obljetnice blažene smrti o. Ante Antića u Zagrebu (od 2. do 4. ožujka 1990.), Zagreb, 1991.

Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske. Zbornik radova drugog znanstvenog zbora održanog u prigodi 100. obljetnice rođenja o. fra Ante Antića (1893.-1993.), Zagreb, 1994.

3. Časopisi:

Vjesnik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, 1 (1952.).

Dobri otac Antić. Glasilo Vicepostulature sluge Božjeg o. Ante Antića, 1 (1971.).

4. Literatura

Bačić, P., *Pouke o čestom svetom pričešćenju*, Split, 1877.

Bujas, G., *Sa svjetiljkom u rukama*, Šibenik, 1940.

Jurišić, K., *Fra Gabro Cvitanović i njegov ratni dnevnik (1914-1918.)*, Split, 1984.

Kapitanović, V., *O pojavi tiska kod franjevaca*, Franjevački apostolat, Zagreb,

Kustić, Ž., *Tješitelj čudotvorni. Životni put časnoga sluge božjega fra Ante Antića*, Zagreb, 2022

Tenšek, Z. T., *Teološki oslonci duhovnosti fra Ante Antića*, Izd. KAČIĆ, Split, 1985.

SUMMARY

Father Ante Antić for his extraordinary humanity remains a true and above all instructive guide for everyone who wants to belong to Christ and who wants to realize a life of external love and beauty towards God and neighbour and that is something that must never be lost from our subconsciousness and consciousness. Father Ante Antić becomes a solid foundation and the strongest builder of the spiritual renewal of our faith and the Church in the spiritual renewal of Croatia. In particular what stands out about Father Ante Antić is his rootedness in the here

and now and also his look into the future beyond .He had great trust in God and he passed it on to man. He did everything to help man,to direct man towards God and thus truly direct him towards his neighbor. From such his experience of God came everything else especially concern for mankind and concern for his entire life, both spiritual and mental and so physically. Father Ante Antić helps and guides the decisions to be made consciously, freely and responsibly which leads to the maturation of the person himself to experiencing herself as a subject and a factor in making important life decisions, so we could say safely that Father Ante Antića's supreme rule is that everyone shows and seeks the will of God.

Fear, punishment, condemnation and pettiness have no place with Father Ante Antića. He connects his spirituality with the circumstances in which he lives and those whom he spiritually guides and raises. His spiritual guidance and his method of upbringing acquire an existential note. That is, they arise from the circumstances in which he lives and in these circumstances he is realized. Such spirituality does not require a place or time or any particularity. It comes from them. It is precisely from such spirituality that Father Ante Antić himself lived, that his way of spiritual leadership and way of education derives. He always addressed a specific person in a specific situation. With him man always has priority over law, rule and order. He truly understood that God is for man even in those moments when man tries to turn against God.

Father Ante Antić was an extraordinary personality and a holy man. Wherever he went he left indelible bright traces and awakened faith in people. The source of his attractive light and ability to lead people was his charismatic immersion in Gods presence. Because of the connection with this source he received various charismas such as cardiognosis discernment of spirits, special love, inner visionary, peace, prayer and many others. The special virtue of Father Ante Antić was humility. She was the strength with which he drew, recognized and cooperated with God's gifts. In addition to to the essential charisma of spiritual leadership, Father Ante Antić added his philosophical, spiritual and theological knowledge as well as his own spiritual experience.

It's a great mercy that in our Croation nation there was someone like Father Ante Antić, someone who lived and worked among us in the light of God. Many books have been written about him and we can see that the authors of those books are very different from each other, precisely because of whether they personally knew Father Ante Antić or only found out about him through a written legacy or other people's records. Some of them write with some kind of

miraculous inspiration, enthusiasm, delight and rapture as if they have received something from his charisma while others are just trying hard even though they may be more educated literate and knowledgeable but there are definitely very valuable exceptions.

Key terms: spiritual growth, charisma, faith in the Holy Trinity, eucharist, adoration of the Holy Virgin Mary, the gift of clairvoyance, the figure of a teacher and spiritual leader, written heritage